

B I B L I O T H E C A
S C R I P T O R V M G R A E C O R V M E T R O M A N O R V M
T E V B N E R I A N A

LACTANTII PLACIDI
IN STATII THEBAIDA COMMENTVM
VOLVMEN I
ANONYMI
IN STATII ACHILLEIDA
COMMENTVM
FVLGENTII
VT FINGITVR PLANCIADIS
SVPER THEBAIDEN COMMENTARIOLVM
RECENSUIT
ROBERTVS DALE SWEENEY



STVTGARDIAE ET LIPSIAE
IN AEDIBVS B.G. TEVBNERI MCMXCVII

Gedruckt mit Unterstützung der Förderungs-
und Beihilfefonds Wissenschaft der VG WORT GmbH,
Goethestraße 49, 80336 München

Die Deutsche Bibliothek — CIP-Einheitsaufnahme

Lactantius (Placidus):
[In Statii Thebaida commentum]
Lactantii Placidi in Statii Thebaida commentum /
rec. Robertus Dale Sweeney. —
Stutgardiae ; Lipsiae : Teubner
(Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana)

Vol. 1. In Statii Thebaida commentum.
Anonymi in Statii Achilleida commentum. — 1997
ISBN 3-8154-1823-2

Das Werk einschließlich aller seiner Teile ist urheberrechtlich geschützt. Jede Verwertung außerhalb der engen Grenzen des Urheberrechtsgesetzes ist ohne Zustimmung des Verlages unzulässig und strafbar. Das gilt besonders für Vervielfältigungen, Übersetzungen, Mikroverfilmungen und die Einspeicherung und Verarbeitung in elektronischen Systemen.

© B. G. Teubner Stuttgart und Leipzig 1997

Printed in Germany
Satz: Satzpunkt Leipzig — ein Betrieb der
INTERDRUCK Graphischer Großbetrieb GmbH
Druck: druckhaus köthen GmbH
Buchbinderei: Druckhaus „Thomas Müntzer“ GmbH, Bad Langensalza

TABVLA

rerum quae in primo uolumine continentur

Lactantii Placidi in Statii Thebaida commentum

Praefatio	VII
Conspectus librorum auctorumque	XXXVIII
Stemma codicum	LIV
Conspectus siglorum	LV
Textus cum apparatu	1

Anonymi in Statii Achilleida commentum

Praefatio	662
Conspectus siglorum cum stemmate codicum	664
Textus cum apparatu testimoniisque	665

Fulgentii ut fingitur Planciadis super Thebaiden commentariolum

Praefatio	694
Textus cum apparatu testimoniisque	697

PRAEFATIO

Lactantius Placidus, uir neque indoctus neque doctissimus, uixit tempore incerto, sed si, ut uoluit u. d. Paulus van de Woestijne, eum inter tempora Donati et Seruii grammaticorum ponas, scilicet inter annos fere CCCL et CD post Christum natum, non multo erres. neque satis constat ubi uixerit, sed mihi persuasum est, uirum doctissimum Gino Funaioli recte iudicasse, cum eum Italicum fuisse asseruerit, quod in scholio ad VIII 411 *flante enim aquilone hic serenum est, pluit in Africa* de Italia *hic* sit scriptum, ut ex u. 411 *cum Libyae Boreas Italos niger attulit imbres* confirmatur. quae si ita sint, magis ueri simile est id ad rem pertinere quod de termino ante quem scripsisset Lactantius noster determinando proposuit u. d. I. François, Lactantium inter sectatores Mithrae numerandum non post annum CCCLXXVII, cum Roma expulsi essent, tam aperte scribere potuisse.

Commentum in Statii Thebaida ad Statii uerborum sensum explicandum mythologicum rhetoricum geographicum, non autem grammaticum, in usum lectorum communium, ut uidetur, composuit Lactantius noster. de commentis quae antehac in Statium forsitan conscripsissent alii, nihil scimus, neque pro certo habemus Lactantium, qui numquam eos nominatim laudat quorum sententias de quibusdam uerbis locisque citat, Statii commentatores, non grammaticos qui de Statio solum exempli causa mentionem fecissent, sibi auxilio adduxisse. nihil esse ad rem, sanctum Hieronymum contra

Rufinum 1,16 inter auctores de quibus ad id tempus commenta scripta essent Statium non inclusisse, recognouit van de Woestijne, quod, inter alios tum in ludis non lectos, Ciceronem iam per Asconium Pedianum interpretatum omisit. sunt et alia scholia in codices quosdam exscripta atque interpolata, sed omnia quae umquam inueni aut dubia credidi, sicut illa Caspari istius Barthii, aut manifestius non Lactantii atque ex aliis auctoribus aut contextu ipso esse descripta. de quibus recensendis uiderint alii. commentum ergo aliud, praeter id quod sub nomine Lactantii Placidi habemus, nullum, credo, exstat ac forsitan exstiterit antiquum; alterum in Achilleida ac tertium in Thebaida quae hic recensui in medio ut aiunt aeuo esse composita omnibus patet. in Siluas quas in antiquitate atque in medio aeuo nemo paene legit dubitum quis commentum composuerit: id quod (p. 1 n. 1) in Prolegomenis, quae Lugduni Bataurum apud E. I. Brillium abhinc unum et uiginti annos publici iuris feci, in lucem protuli adduxisse nunc me pudet: Horatianum illud non Statianum fuisse me amicissime sed strictissime monuit eques doctissimus Roger Mynors, ut ex uerbis codicis in catalogo laudatis corruptissimis quae recognouerat satis constat.

Praeter hoc commentum an aliud composuerit Lactantius noster nescimus: glossae Placidi (ut uidetur, Christiani) nullo modo auctori nostro sunt adscribendae; narrationibus fabularum Ouidianarum, quas Lactantianas esse neque pro certo neque pro incredibili habeo, nomen Lactantii non ante saeculum quartum uel quintum decimum adfixum esse uidetur.

De commento nostro quomodo post Lactantium ad nos peruenerit ipse in Prolegomenis fusius disputaui. exemplar in manu Lactantii ipsius (= Ω) commentum cum lemmatibus quae cum textu ab eo interpretato congrue-

rent certissime continuit. commentatores satis constat lemmata ex editionibus paratis saepissime descripsisse, eos praesertim qui ex aliis materiam scholiorum suorum deriuauissent: Lactantius autem, qui ipse, credo, suum commentum composuit, et lemmata et scholia eodem tempore inter se congruentia non dubito quin composuerit. lemmata ad scholia singula pertinentia in omnibus codicibus nostris saepissime sunt omissa uel falso loco inserta uel a scholiis propriis discrepant; scholia uel partes scholiorum aliquando disiectae non in recto ordine sed eodem ordine in his codicibus inueniuntur; scholia denique innumerabilibus modis in his codicibus omnibus sunt mutata: quibus de causis mihi est persuasum hoc commentum postea in scholia et inter lineas et in margine scripta, lemmatibus priscis omissis, dissolutum atque interpolatum esse (= ω'), quod (uel, quod idem est, id ex eo prognatum) aetate, ut ueri simile est, imperatoris Caroli Magni in archetypum (= ω), ut aiunt, omnium codicum nostrorum in commentum redintegratum est. ex quo archetypo codices quos habemus omnes defluerunt, partim in forma commenti continui, partim scholiorum ad textum illustrandum, usque ad saeculum duodecimum non pauci, postea rariores, deinde, doctrina de antiquitate renata, plures.

Nulla inter XII 512 et 615 neque inter X 96 et 147 scholia tradita sunt, a quo apparet hic unam illic duas paginas in ω' uel non scholia continuasse uel scholia quae continuissent in ω non esse transcripta. desunt prooemium in primum librum totumque opus, de quo Lactantius ipse ad I 61 mentionem facit, et, ut uidetur, historiae de Thebanorum calamitatibus ad III 179 laudatae, ac ueri simile est quaedam alia scholia, praesertim illa breuiora quae inter lineas scripta essent, aliquando per neglegentiam

scribarum uel casus temporum uel necessitates spatii, loco deficiente, esse omissa.

Quibus codicibus collatis atque inter se comparatis de natura archetypi ω et hyperarchetypi, ut aiunt, ω' quaedam sunt quae pro certo discere possumus. in archetypo quaedam sunt uestigia quae indicent scholia in hyperarchetypo in litteris quas insulares nominamus scripta esse, scilicet e locis (forsitan inter alios):

I 118–119 *μαστίγων*/martigos in; I 324 II 222 V 117–119 VI 290–291 Aegyptus/egistus; I 401–402 Pleuron/-os; I 402–403 Thoantem/toasa; I 509? latentes/latenter; I 719–720 Ephippos/pepisso; II *arg.*? filiarum suarum/filias suas; II 58 arcton/-os; II 383? Taenarum/Teumesum; II 488 auxesin/aures in-; III 27 Oenopionem/Oenorionem; III 678–679? caritatis/castitatis; IV 4 pactos/natos; IV 59 Corinthos/-on; IV 161 notantes/-er; V 122 Tereo/teseo; V 132–134 RATES/nata; V 163 *πυχῆν ὑπὲρ σοῦ*/sirseen operasu; V 306? positione/temporis; V 579 Lerna/lesina; VII 267–268 Schoeno/sciro; VII 307–308? Glisas/glisanta; VIII 36? caelestes/celeriter; IX 328–329? Anthedon/-dos; IX 398 funerum *ex* Ismeni; X 52–53 tererent/texerent; XI 682–683 minando/mirando; XII 353? congregatiores/congregationes; XII 503–504 -que tenet/quo (*uel* qua) teret.

Notandum est quoque lectiones duplices et uerba inter lineas in archetypo ω quibusdam in locis exstitisse, ut e lectionibus

I 707–708 ^bquē māla; II 58 quare..ultimus; II 195–197? promerita priuatos; II 341–342 ordo; II 553–554 creuisse; III 95 se; III 220–221 esse *uel* de thracia; III 295 supplex/simplex; III 352 populi sunt Scythiae, ad. . Romanorum; III 352–353 Pol- *et* in-; III 493 id est; III 520–521 Mopsus; V *arg.*? polixo/-po; V 335–337 gloriae; V 337 thebanorum/thessalorum; V 388–389 abiunctis/ad-; V 427–428 cum Gigantes; VI 121 enim; VI 211–212 ut *uel* et; VI 380–381 ergo *uel* hic; VI 543 perfectis/-us; VIII 506–509 est; IX 307 est; X 503–504 in cygnum

partim alternis, partim suppletis, apparet.

In Prolegomenis codices quos utiles inueni meis oculis uel per imagines phototypicos uel maximam partem per utrumque modum semel atque saepius a me inspectos descripsi atque aestimaui. inter hos codices facile princeps est Monacensis ille Clm. 19482 (= M), olim Tegernseensis sub numero 1482, in Germania occidentali uel meridionali descriptus, saeculi decimi exeuntis (et hic et alibi u. d. Birger Munk Olsen sequor), magnis litteris et perfacilis lectu, qui commenta Lactantii in Thebaida et anonymi in Achilleida continet. quo codice usus est in editione quam anno MDCCCXCVIII in lucem protulit Ricardus Jahnke, more suo, pessime. contulit ipse: sua autem collatio, quam dicit se per eas quas confecissent Eduardus Kelter et Ricardus Klotz correxisse, erroribus paene innumerabilibus tamen scatet, quos quoad potui correxi ac maximam partem tacitus praeterii. notandum est correctorem M² e stirpe uulgari π lectiones suas duxisse, neque consensum M² π magis ualere quam unum solum codicem, ut, exempli gratia, ad I 658 *utrumque aduertimus docente Virgilio: leuiter* <Aen. II 728 sqq.> '*sonus excitat omnis suspensum*'. *grauiter* <Aen. I 53> '*tempestatemque sonoras*', quam in apparatu non inclusi.

Codex Monacensis Clm. 6396 (= f), olim Frisingensis sub numero 196, in Germania descriptus, partis saeculi decimi secundae, commentum in Thebaida I 12–XII 656 per scholia in margine exscripta continet. hoc maximi momenti codice usi sunt uiri docti Robertus Vnger et Franciscus Cumont, necnon Jahnke, sed passim et paene sine beneficio. est autem gemellus, ut dicitur, codicis Monacensis 19482, unde errores huius codicis optimi singulares potest fieri ut eliminentur.

Codex Monacensis Clm. 17206 (= S), olim Scheftlarnensis, in Germania descriptus, saeculi duodecimi, adnotationes in margine et inter lineas in Thebaida a VI 809

usque ad finem tantum continet. hunc codicem, quem nemo antea ut uidetur notum habuit, non magni aestimo, eo quod tot scholia sunt uel omissa uel decurtata.

Codex Parisinus Bibliothecae Nationalis latinus 10317 (= E), olim et ab origine Echternachensis, saeculi decimi exeuntis, e quo Kohlmann et Burnam in libris infra citatis multa scholia recentiora et suppositicia publici iuris fecerunt, Thebaida continet cum scholiis e Lactantio Placido, admodum abbreviatis uel interpolatis et difficillimis in locis lectu in quibus non litterae sed umbrae litterarum exstant, a quattuor minime manibus exscriptis. scholia a prima manu descripta E¹ designauit, et similiter E²E³E⁴. scribarum manus qui E¹ et E² descripserunt facile distinguuntur, atque e duobus fontibus textus suos trahunt; E² et E³ non potui in omnibus locis distinguere, sed E³ non maximi momenti facio, eo quod sunt perpauca, neque multa sunt scholia quae E⁴ nominaui. quem codicem semel atque saepius Parisiis pro uirili parte excerpti, eo impeditus, quod ad imagines huius codicis phototypicos quos apud me examinarem exprimendos ars photographica non successit.

Codex Florentinus Mediceus Laurentianus plut. 38,6 (= m), ex Italia, ut Munk Olsen uidetur, ortus, primae saeculi duodecimi partis, praeter folia 163–164 173–178 saeculi tertii decimi, 43 100 111 169 quae scholia nulla continentia suppleuit scriptor saeculi quarti decimi celeberrimus Iohannes Boccatus, adnotationes in totam Thebaida in marginibus exscriptas continet. ex eo primus lectiones contuli et protuli.

Codex Bambergensis MS. Class. lat. 47 (= B), saeculi undecimi, e Germania occidentali, ut uidetur, ortus, totam fere Thebaida continet, scholia uero in marginibus necnon quaedam inter lineas descripta maximam partem euauerunt, nec quidquam in locis plurimis legere potui

e uestigiis eorum quae restant uerborum, quamquam luce usus sum radiorum breuiorum quam illius lucis quam uidere possumus, quem codicem ergo partim contuli, partim excerpti. multis est adnotationibus e diuersis scriptoribus interpolatus, quas, si quis sit qui legere uelit, alibi inueniat.

Codex Parisinus latinus 8055 (= C), partis saeculi undecimi tertiae uel quartae, in illo Monasterio Sancti Michaelis in Periculo Maris, ut uidetur, descriptus, pp. 1–140 (per paginas, non per folia, numeratur), olim Colbertinus, scholia sparsa tantum atque condensa, quae non nisi passim citari potui, continet.

Codex Cassellanus Bibliothecae Murhardianae 2°. MS. poet. 8 (MS. Lat. 164) (= H), olim Hasungensis, et ueri simile Hasungae descriptus, partis saeculi duodecimi mediae, Thebaida, una cum scholiis Lactantii Placidi ad I 696–II 93 in marginibus et inter lineas exscriptis, continet. in quo codice lectiones Lactantii Placidi a u. d. Frederico Weber publici iuris factae sunt, quo teste fretus codicem ipsum numquam inspexi.

Codex Guelferbytanus Gudianus lat. 54 (= K), saeculi undecimi, in Germania descriptus, Thebaida a uersu I 389 usque ad finem cum commento Lactantii Placidi, quibusdam scholiis, praesertim eis longioribus quae spatio parato male conueniant, omissis, clarissime in marginibus et inter lineas descripto continet.

Fragmenta in codice Bibliothecae Dusseldorfiensi F. 49 iam conseruato, cuius partes seruatae per uu. dd. Ferdinandum Deycks et Gulielmum Crecelium et partes aliae nunc deperditae per u. d. Gulielmum Schmitz publici iuris factae sunt, fragmentaque alia in codice Bibliothecae Vniuersitariae Monasteriensis MS. 716 (70a), de quo Iosephus Staender memorauit, nondum in lucem emissa in bellis nuper destructa, omnia ueteris codicis

olim Werdensis (= W), saeculi undecimi, nunc deperditi, partes erant.

Conspectus fragmentorum Thebaidos in hoc codice in quo scholia praeter multa ommissa uel oblitterata e Lactantio Placido in margines (ex quibus amputatis multa sunt perdita) et inter lineas descripta sunt, hic sequitur:

I 2-35 (immo 33?) 36-70 352-385 387-421 424-456 459-491 (in codice Monasteriensi destructo); III 334-473 (ex quo scholia ad 337-353 apud Deycks inueniuntur et dimidium solum uersus 404 seruatur) 693-719 IV 1-18 26-55 63-90 379-407 415-442 451-477 486-512 725-843 (759 794 829 omissis) V 1-4 (in codice Dusseldorfiensi seruata); VI 69-89 105-124 421-439 456-474 (in codice Monasteriensi destructo); IX 235-265 270-300 (in codice Dusseldorfiensi et apud Crecelium); IX 305-334 340-369 656-686 691-720) (in codice Dusseldorfiensi seruata); IX 725-756 761-791 (in codice Dusseldorfiensi et apud Crecelium); IX 795-864 (in codice Dusseldorfiensi seruata); IX 865-907 X 1-12 298-368 (apud Schmitz iuris publici facta nunc deperdita); X 371-439 uel 440 657-685 693-720 727-755 762-790 XI 197-229 232-264 267-300 302-335 (in codice Dusseldorfiensi seruata)

Ex quibus disiectis codicis membris lectores moneo ne auxilium multum expectent.

Codex Valentinianus 394 (= V), e monasterio Sancti Amandi uel alibi in Gallia septentrionali et orientali, ut uidetur, ortus, qui in tertia uel quarta saeculi noni parte scriptus est, omnium Lactantii Placidi codicum uetustissimus, sed nullo modo inter optimos, immo uetustiorum pessimus, foliis 91a-124b commentum sine textu Thebaidos ad II 281-721 III 205-IV 584 V 237-VI 382 (404) VI 887 (912)-XII 676 perfacile lectu continet. de quo codice uu. dd. Kohlmann Funaioli van de Woestijne scripserunt.

De cognatione quae inter hos codices uetustiores intercedat in Prolegomenis pp. 66-74 fusius disputaui necnon

stemma proposui, quod non multo a ueritate dissentire adhuc credo.

codices **Mf** cognatos esse a lectionibus

I 84 medius] -os **M^{ac}f**; I 150–151 exsequitur] exequetur; I 305 dei] diei; I 332 angustias] angustas; I 336–337 emeriti] et meriti; I 379 sic] si; I 384 *inser.* id est; I 714–715 comesse] comedere; II 173–175 *om.* prior; II 239 *inser.* archadię; II 252–253 PAL-LADA] PALLIDA; II 257–260 urbem] -es; II 367 habito] -tu; II 415–420 coges] -is; II 556–557 exsuperat] -ant **M^{ac}f**; III 25 *inser.* Olenii dicit; III 64 fuluus] filius; III 159–160 ergo] enim; III 274 *om.* singulae, exitiali] -le; III 430 ficti] uicti **M^{ac}f**; III 468 EVADVNT] ET VADVNT; IV 178 *om.* quoque; IV 239–240 AL-PHEE] ALPHEEQVE; IV 256–258 uoces] -is **M^{ac}f**; IV 306–308 pietate] -em; IV 537 uoluunt] uolunt **M^{ac}f**; IV 539 pro] per; IV 562 AVTONOEN] -NEM; IV 572–573 qua] quia **M^{ac}f**; V 16 ue-stitus] -ur; V 63 epitheton] -theon **M^{ac}f**; V 124 sudorem²] dolo-rem; V 176 si integrum] sin- **M^{ac}f**; V 241–243 parenthesin] pa-rentes **M^{ac}f**; V 503–504 relinquit] reliquit **M^{ac}f**; V 524 quid] quod; V 587, 588 *scholiis reuersis*; V 631–632 deputentur] -antur; V 751–752 uidimus] -emus; VI 27 manifestus] -tus **M^{ac}f**; VI 75 VOTIS] -CIS; VI 337–338 ex¹] et, ex Cerere] exercere **M^{pc}**; VI 384 uidit] -et; VI 451 LABDACIDES] LAP-; VI 534 Troiamque] troiam; VI 683 *om.* est²; VI 712–713 MENESTHEA] MNESTEA; VI 770 REICIT] REIECIT; VII 135–136 RAPIT] RAPVIT; VII 296–297 *om.* sunt; VII 307 Centauro] -io; VII 340–342 re-stingueret] restrin-; VII 360–361 participiale] -pale; VII 634 transfixa] -i; VII 730–732 indignatione] -em **M^{ac}f**; VII 742–743 uelocior] uelociter; VIII 52–55 tam] tamen; VIII 85 coniunx] coniux; VIII 160 FOEDERE] FODERE; VIII 201–202 *om.* pleni; VIII 250 *om.* causa; VIII 448–452 *om.* se; VIII 453–455 uictum *bis*; IX 575 turbantur] turbabantur; IX 600 ABRUPERE] ABRU-BERE; IX 650 LABDACIAS] LAPDACIDAS **M^{pc}**; X 68 REBELLEM] REPELLEM; X 347 deuinctus] deuictus; X 562 ACCEPERE] ACCI-PERE; X 656 omne scilicet] scilicet omne; XII 307–308 somnus] sonus; XII 488 sudare] suadere; XII 501 huc] hoc, necnon scho-liis suppositiciis quae infra laudantur,

inter alias, satis constat; codicem **m** et lectiones codicis **E** prima manu exscripta quas **E**¹ nominaui a

I 45 Astynomeae] -monie/-mome; I 224–225 *inser.* thebis; I 225 *om.* dextra; III 34–35 posset] potuisset, inter alias;

codices **V** et archetypum stirpis uulgae π a

II 342–343 ait] agit; II 393–394 iurauerant] iuuerant; III 234 QVAE] CVI; IV 75–76 ideoque] ideo; IV 106–107 riuus] -is, *om.* nouissime in; IV 130 eius] est; IV 145–146 quod] quid; IV 516–517 *inser.* id est summum, *om.* mundus; V 341–345 naue] -i; V 427–428 *om.* Gigantes; VI 60–61 *inser.* aduexit, quod] nam; VI 121 religio enim iubet] iubet enim religio; VI 337–338 scalpsit] produxit; VII 15–16 intrat] intra; VII 45 *inser.* id est; VII 657 circumdat] -data; VII 780 dixit se] dixisse; VIII 58–59 *om.* propter ... traderent; VIII 293 ipso] ipse; VIII 625–627 TRACTAREM] -RE; X 504 proprie] prime, necnon illis suppositiciis quae infra laudantur.

Codices **Mfm** et lectiones **E**¹ autem inter se cognatos contaminatosque esse certum est, ab eo quod, quocumque in modo in erroribus congruere possint, aliquando congruunt, scilicet (praeter **Mf** et **E**¹**m**, quos uide supra)

MfE¹: I 331 deuexus] di-; V 431–432 titulos] -o **M^{ac}fE**¹; VII 566 colore] calore; VIII 160 interpositione] -es; VIII 201–202 *om.* et;

MfE¹**m**: I 171–173 perstringere] prae-; II 433 compresserat] percusserat; VI 327–329 uocabulo] uaculo; VI 346–348 Thraces] -is **M^{ac}fE**¹**m**; VII 82 prioris] -i; VIII 283 uerecundatur] -dat; VIII 364–365 *om.* Amphiarai;

Mfm: II 43–44 *om.* non ... fluctus; II 206–207 *om.* Panos¹; II 382 recipit] recepit; III 560 inuasit] inusit **M^{ac}fm**; IV 261–262 collegisse] colligisse; IV 550–551 *inser.* cum ... licentia est; V 432 Zethum] l(a)etum **M^{ac}fm**; V 446–448 in anum] inanem; VI 346–350 dissimilis] -i; VII 181 pampineis] pan-; VIII 675 quae] quare; IX 194–195 luco] lucio; IX 597 proscissae] procisse **Mfm^{ac}**; X 544 habente] -em; XI 690 *om.* me;

ME¹: I 335 maria sit] sit maria; II 247–248 immolarant] -bant; II 655 primo] -um; III 310–311 qui] quia **M^{pc}E**¹; IV 429–430

quando] quoniam; V 104–106 meritum] -o; VI 128–130 minatus] -ur; VII 250 ex responso] extenso;

ME¹m: I 225 deriuatiuo] di-; II 433 *om.* locum; VI 279 o terra] contra;

Mm: I 12 dolum] domum; I 114 Baccho] -i; I 144–146 salutantum] -ium; II 32 chorographia] topographia; II 109–110 senectutem te pollicetur] pollicetur senectutem te; II 166 curuli] -ili; II 195–197 felicibus] infelicibus; II 224–225 stabant] stant **M^{ac}m**; II 305 mortem matris] mortem matris l concubitum **M**, matris concubitum **m**; II 382 Cereri] cererique; II 415–420 dixerat] dixit; II 496–497 docet] ducet; II 573 sationibus] na-; II 721 antiqua est] antiquę sunt, uicina] -ę, qua] quibus, Itonus] athon; II 733–734 tholo] -os; III 73 incendium] indicium; III 205–206 *om.* et illud; III 242 declinatas] -ur; III 263 *inser.* iras; IV 191 at-trectauerit] attract-; IV 226 sit] fuit; IV 516–517 non licet nomen] nomen non licet; IV 550–551 dei] olim; IV 771–772 haec] nec **Mm^{ac}**; IV 838 Euenos²] etuenos; V 29 Euenum] oeneum; V 86–87 *inser.* ipse; V 154 *inser.* id est; V 475 persequeretur] -sequetur **M^{ac}m**; V 594 oculi] -is; VI 152–155 **EST**] **E**; VI 199–200 purpureos] -osque; VI 210 *om.* colore; VI 213–214 **TVM**] **TV**, tum] tu; VI 239–241 decedunt] deci-; VI 253 ut ait] aut ut; VI 287 impluium] infliuium **M^{ac}**, influuium **m^{ac}**; VI 309–310 *om.* etiam; VI 369–370 quadriiugum] quadrigum **Mm^{ac}**; VI 423 **OLENIIS**] **OLENVS**; VI 602–603 Maenalus] menalius; VI 674–677 celebratur] celebrabatur **M^{pc}m**; VII 8–9 pabula] pap- **M^{ac}m**; VII 164–165 **EJ** **ET**; VII 224–225 frigidior] -dor; VIII 285 qui] quam **M^{ac}m**; VIII 286–287 Achaemene] acham-; IX 598 *inser.* puerum; IX 612 *inser.* patri; IX 616 **SIC**] **HIC**; IX 842–844 immissu] inmisso **M^{pc}m**; X *arg.* Dymantis] di(*uel* dy-) adamantis; X 290–291 uicta] uictima; X 506–507 *om.* ita²; **fE¹**: I 444–446 fuerit] est; I 474–476 *inser.* est;

fE¹m: I 156–157 mundi cardinem] mundum carmine; I 224–225 *inser.* thebis *post* Cadmum, ex] et, *om.* origine ... ergo; I 421–422 Olympici] olympiaci; II 62 dixerat] dixit; IV 611–612 *om.* ab; V 346–347 *om.* est¹;

fm: I 33–34 *inser.* enim; I 89–90 semper est] est semper; I 101–102 *om.* ad; I 110 *om.* redeunt; I 120 terra angusta] angusta terra; I 144–146 *om.* ut est; I 251–253 ac] aut; I 306–307 at-

que] et; I 452 fortuito] -tu; I 474–476 *inser.* pro; I 541–543 assue-
rant] -unt; II 29 *om.* ut; II 48–49 destinantur] -atur; II 207
Corinthiorum] -thorum; II 207 *inser.* tum ... aureis; II 435–436
indignor] -ior; II 598–599 Marti] mariti; III 27 Oenopionem]
enoriorem; III 141 omnimodis] omnis madis; IV 294 orationis
est] est orationis; IV 407–408 caecus] cetus; IV 465 ter] inter;
IV 532 quae quis] quisque; IV 599–602 uidentur] uiderent;
V 53–54 peremimus] pereminus; V 673 sentientibus] sentibus
f^{ac}; VI 5–7 descripsit] describit; VI 112–113 Panes dixit] dixit
panes; VI 139–140 elementa *bis*; VI 253 Corinthio] -eo **f^{ac}**;
VI 337–338 *equae*] -a; VI 380–381 propinquare] appro-; VI 684
altitudinis] -es **f**, -is **m**; VI 851 ASTV] austu; VII 164–165 strictis]
structis; VII 250 ex responso] exrenso; VIII 201 nemus inueni-
tur] inuenitur nemus; IX 777 Labdaco] lap-; X 535 iaculorum]
telorum; X 699–701 quid] quod, dolose Tiresias] te(*uel* ty-)resias
dolose; X 719–721 eum securum] securum eum; XI 73–74
aduentu] -um; XI 641 LECTVS] PECTVS **f**, **P. m**;

quibuscum cognatum codicem **S** a multis lectionibus
demonstrare possumus, inter quas sunt

MS: VI 885 indignari] -re; VII 112–113 *om.* etiam; VII 255–257
suscepisset] ac-; VII 296–297 confuderunt] -ere; VII 396–397
prae-grauata] *om.* prae-; VII 404 prodigiales res] res prodigiales;
VII 412–413 Polynicen] -em, Hyacinthi] iacincti; VII 555 ue-
niat] -et; VII 687 quae] qui; VIII 198 essent (fatigati)] -et;
VIII 204 mali mens] mens mali; VIII 294 infulis] insulis;
VIII 421–422 resistentes] sistentes; IX 257 Hypseum] -us **M^{ac}S**;
IX 828 *om.* aut; IX 844 quia] qua; X 163 locum] -o; X 197–198
diem] -es **M^{ac}S**; X 338 qui] quia; X 537 scopulosa] -so;
X 592–593 praedicarem] -arem; X 696–697 *om.* iam; X 849–851
mersi] missi; XII 131 Corinthio] -tho **M^{ac}S**;

M^{pc}S: VIII 506–509 tui est] est tui; IX 517–519 inoblato] inlato
(**S^{pc}**);

MfS: VI 882 aliquod] aliquid (**M^{ac}**); VII 315 fulmen] flumen
(**M^{pc}**);

MfSm: X 696–697 aetatis] -te;

MSE¹m: VIII 58–59 perrupit] -rumpit;

fS: VII 183–184 Mycono e] micone; VIII 116–117 nec¹] non;
IX 583–584 somnium] somnum; XII 431 diuisa est partes] par-
tes diuisa est;

fSE¹: VIII 651–652 qua] quia;

Sm: VII 97 Melicertem (*pro* -en)] -am; VII 207–208 *om.* id est;
VII 321–322 uirgines alienas] alienas uirgines; VII 366 uirgini-
tate] -em; VIII 199–200 Asiae ciuitas est] ciuitas est asię;
VIII 250 *om.* ferro; IX 312 auxilia petens] petens auxilium;
X 397 percutientis] -ens; XI 578 *inser.* huiusmodi belli; XII 18
om. alas; XII 132 significat] -ans;

SmE¹: VIII 33 *om.* iucunda;

cum Vπ a

SV: VI 936–937 enim] autem; VII 1–2 accuset] incusat;
VII 15–16 *om.* autem¹ (*similiter omissis ad VII 62–63 129 VIII 44*
49–50 91–93 98 116–117 189 198 199–200 206–207 341 601
673–674 IX 71–72 493 534 691–692 X 277–278 603
XII 300–301, necnon scholiis plurimis); VII 224–225 spirauerit]
spirat; VII 344 habet uias] uias habet (*similiter reuersis*
VII 457–458 VIII 5 47 49–50 121–122 193–194 198 199–200
347 490–491 577–578 717 IX 228–229 419–420 508 627–628
688–689 891–893 X 40–41 263 488 760 XI 68 234–238 358
616–617); VII 371 naufragiis] -gus; VIII 9–10 *inser.* arbor (*simili-*
ter insertis ad VIII 58–59 358–361 X 216–217 280 497–498
XII 623, necnon scholiis uel partibus scholiorum quas uide infra);
VIII 186–187 uocasti] prouocasti; VIII 199–200 Pluton] pluto;
VIII 201–202 dicit] dicunt; VIII 206–207 enim] postea;
VIII 309 enim] auium est S, auium V; VIII 346–347 sonitu] so-
nitum; VIII 370 Arcadis] -es; VIII 400 pluriore] puluere;
VIII 436–437 impositi] -is; VIII 472 negauerint] denega-; IX 11
ossa] corpora; IX 265 gutturi] in gutture; IX 402–403 uidendo]
uidens; IX 423–424 uersus] conuersus; IX 449–450 fluere] cur-
rere; IX 463–465 sonus] sonitus; IX 647 trigesima] tricesima;
IX 691–692 filii] -ium; IX 907 protegere] seruare S, seruare uel
protegere V; X 11 quia] quod; X 52–53 humi] humiliter; X 470
tremore] terrore; XI *arg. (incip.)* hic] iste; XI 211–214 perfecisti]
-cepisti; XI 535–536 perfecisse] commisisse; XII 512–513 Argo-
licis] argiuis;

SV π : VII 184–185 *inser.* Neptunus ... oliuam; VIII 24 *inser.* est; IX 194 *om.* rura ... uastauerat; IX 632 *inser.* inuentum;

S π : VII 33 e] ex; VII 56 *om.* siue, insignia] -ne; VII 139 festinan-ter] -ur; VII 791–793 *om.* est¹; VIII 434 *om.* hoc; VIII 509–511 agit] ait; IX 503 *inser.* aqua **S**, aquarum π ;

necnon scholiis suppositiciis quae uide infra.

Codices **E²BCHKW**, quos cum nota γ designaui et quorum nullus textum totum praebet, inter se cognatos esse a lectionibus

E²B: II 663 scelestum] -em; IV 48 APGION] argion; IV 59 Melicertis] -ae; IV 283 *inser.* desperantes diem; IV 456–460 uel²] et; IV 589 bellerofontis] bello-; V 159 suadum] -i;

E²BC: III 295 *inser.* elus *ante* iouis;

E²K: II 220 furiis] furtis;

BK: I 547 habeat] habebat; III 493 dextra] -am; IV 660 Mimallo-neis] mema-;

CHK: II 43–44 non est mons] mons est;

HK (quos inter se artissime cognatos esse satis constat): I 719–720 inculcat] inculat; II *arg.* Argia] rigia, negantis] nega-tis; II 11 *inser.* ut, manu] -uum; II 17 *om.* esset; II 27 S.] E., aut omnis¹] autem; II 43–44 exigit] exiit; II 46–47 *inser.* ut; II 54 fu-gauit] fatigauit; II 58 *inser.* id est, *om.* per arcton, subtracta] -e; II 59 terras inter] terra finit/sinit, uolabat] -bunt; II 63–64 deus] Mercurius, Naubolum] nua-; II 85–86 scyphis] ciphis; II 93 *om.* aut¹;

KW: III 350–351 *inser.* deum *post* rerum; III 352 Amazonarum] amazonum; X 3–4 utrisque] utriusque;

uideri potest; quomodo autem sint cognati, nescio. lectiones **E¹** autem non solum cum codicibus **Mfm** sed etiam cum γ in erroribus congruere e lectionibus

E¹B: I 663–664 accepit] acceperit; II 281 progenie] -es; III 296 *inser.* illi;

E¹K: II 583–584 muniit] -iuit; III 643 ardorem] -e;

E¹BK: III 310–311 *om.* ita;

E¹BHK: II 10 infixit] inflixi

facile uidetur, et codicem **B** cum **Vπ** e lectionibus

BV: II 570–571 TREMEFACTVM] NEQVE ENIM ... FVNERA;
II 624 thebanum (-orum) est; III 243 sint] sunt; III 378 *om.*
-QVE; III 410 fungantur] -untur; IV 539 ekatimenon] *litteris Grae-*
cis; IV 550–551 *om.* reliquos ... edocuit;

BVπ: II 340 *inser.* VIDVAQVE ... timeo; II 595–596 cum Ioue]
contra Iouem, *inser.* fabula; II 661–663 celebrantur] -brabantur;
IV 516–517 frigidus] frigas; V 335–337 Iolci] illius loci;

Bπ: II 586–588 Bistonia] biston; III 34–35 quia] suis, numi-
num] siderum, *om.* Titanis filium; III 328–329 eius facies] facies
eius; V 431–432 *inser.* est; V 594 *inser.* id est;

quibusdam autem in locis codices γ uel unus uel plures
soli rectam lectionem proferunt, inter quos

E²: III 239 credant; VI 111 dominus; VI 934 incusat poeta
(**E² uel³**); VI 935–936 inseruire (**E² uel³**);

E²B: IV 705–710 apud;

B: II 733–734 tholus; III 632 OMINA; III 641 DIVVMQVE
METVS; III 684–685 fabulas; IV 161 notantes; IV 549–550 coge-
ret; IV 658 Scythiae;

BK: II 650 *inser.* tuam;

CHK: II 58 quare ... ultimus *recto loco*;

H: II 58 sit;

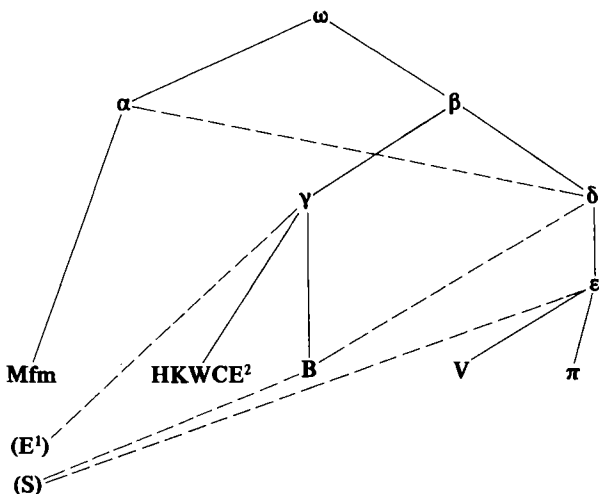
HK: I 719–720 uocatus; II 58 gignit;

K: III 141 et; III 441 Argis; III 643 incensis; III 645 aruorum;
IV 215 licentia poetae Cyllarus; IV 713–714 aruorum; V 114 do-
ceat; V 453 acciperemus; V 524 de uita; V 529–530 celebratus;

W: IV 785 IDE.

Quibus rebus cognitis, hoc stemma codicum excogitaui
(stemma u. p. XXII).

ex quo facile uideri potest contaminationem, ut dici-
tur, et inter α et δ et in codicibus **MfmE¹** inter se et in
codicibus singulis **E¹SB** adesse: quam in aliis adesse,



rem quam incertissimam iudicaui, neque nego neque assero.

Codex π nunc deperditus, cuius supra mentionem feci, aetatis, ut ueri simile est, imperatoris Caroli Magni, fons erat et origo omnium codicum recentiorum, codicibus quibusdam ut aiunt descriptis exceptis, quorum duae sunt stirpes, quas φ et ψ nominaui, quae inter se identidem dissentiunt. notandum est omnes hos codices commentum perpetuum praebere, neque inter se de lemmatibus dissentire, unde certum est et $\pi\varphi\psi$ commentum perpetuum praebuisse. quarum familiarum senior, ut ita dicam, quam φ designaui, ex codice saeculi fortasse noni nunc deperdito defluit, et ex quattuor codicibus **AQFp** consistit:

codex stirpium uulgarum antiquissimus, Vaticanus Palatinus latinus 1694 (= **A**), saeculi undecimi, in Italia,

ut uidetur, clarissime scriptus, quo iam Bidez et Cumont
usi sunt;

codex Florentinus Riccardianus, MS. Ricc. 651 (= Q),
saeculi quinti decimi;

codex Pistoriensis Forteguerrianus, MS. A, 45 (39)
(= F), saeculi quarti decimi, olim Sozomeni;

codex Parisinus latinus 8063 (= p), saeculi quarti de-
cimi, quo tam male quam **Mk** collato Jahnke noster in
sua editione usus est.

Codices **QFp** in erroribus contra id quod traditum est
in

I 196 temnere] timere; II 542–543 humeris] -i; III 559–561 eque
(ignauia)] atque; IV 570 cetum] Zethum; V 56 insulis] -as;
VII 164–165 *inser.* -ne; VII 574 CRASSATA] GRASSATA; X 3–4
utrisque] -iusque; X 491 feminino] femineo; XII 622 auxilia-
rium] -um,

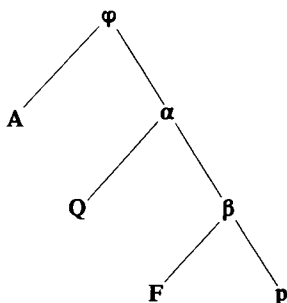
inter alias, congruunt; **Fp** in

I 193 nauim] -em; I 402–403 thoasa] thoantem; I 500 *inser.* dixit;
I 503–504 soluis] solus; I 620 hominibus] omnibus; I 682 Oedi-
poden] -pedon, Oedipo] -pe; I 719–720 pepisso] episso; II 16–18
quasi] quia si; II 482–483 praeparet] -arent; II 543 qua] que;
II 553–554 excursare] exire; III 434 INICIT] IN; III 478–479
nam] nam cum; III 528 fingit] fingunt; III 559–561 inicia] mi-
tia; III 684–685 septentrionem] inscriptione(m); IV 1–2 quam
(hiemem)] quem; IV 145–146 quid] quod, fortitudinis] -es, *inser.*
non; IV 157–158 positis] -us; IV 159–160 dum (Hercules)] cum;
IV 589 confixerat] confinx-; IV 658 squistie (*pro* Scythiae)] quis
ne; V 18 urinomes] urimes; V 58–59 uniuersae] -os; V 62–63 et]
ex; V 120–122 *inser.* ut; V 282–283 P. diuae] pudiae; VI 5–7
quia] qui; X 562 ACCEPERE] ACCIPE;

a quo facile uidetur me in stemmate codicum (stemma
u. p. XXIV);

(in Prolegomenis pp. 59–62) proponendo non errauisse.

Stirps altera, quam cum nota ψ notauimus, ex codice aeta-
tis ignotae, sed non certe ante saeculum quartum deci-



num descripto, defluit. octo sunt codices quos utiles inueni, uidelicet illi quos **cbRGovek** nominaui:

codex Perusinus C. 53 (= **c**), codicum huius stirpis quos noui antiquissimus, anno MDCCCXCIX in monasterio Sancti Petri Perusiae exaratus, olim Francisci Maturantii;

codex Vaticanus Barberinianus latinus 84 (= **b**), saeculi quinti decimi, in quo pro lectione prima erasa altera ex familia ϕ deriuata aliquando subtilissime substituta est;

codex Vaticanus latinus 3381 (= **R**), saeculi quinti decimi;

codex Perusinus G. 1 (= **G**), saeculi quinti decimi, eodem loco quo MS. C. 53 exaratus, et olim eiusdem Francisci Maturantii;

codex Bodleianus Canonicianus class. lat. 75 (= **O**), saeculi quinti decimi;

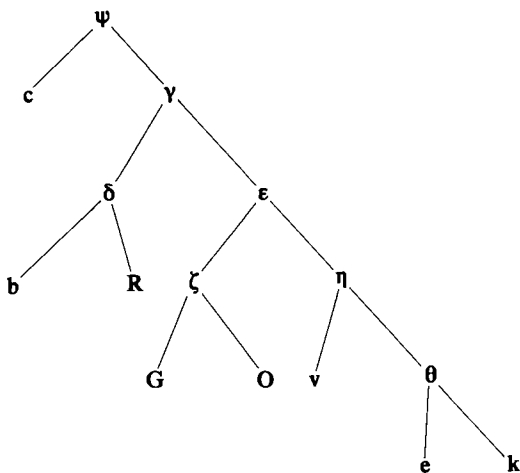
codex Vindobonensis 3118 (= **v**), saeculi quinti decimi;

codex Escorialensis MS. h. II. 8 (= **e**), anno 1459 exaratus;

codex Parisianus 8064 (= **k**), saeculi quinti decimi,

quo (sub siglo **Pb**) multis cum erroribus Ricardus Jahnke usus est.

de cognatione quae inter hos codices stirpis ψ intercedat in Prolegomenis pp. 55–59 scripsi, ubi stemma codicum



proposui. codices **bR** artissime esse cognatos e lectionibus

I 12–14 posset] posse et; I 663–664 accipit] accepit; II 342–343 causam] caput **b^{ac}R**; II 415–420 *inser.* si ... esse, tam] iam intro; III 511–512 tenere] tenere; III 684–685 na(n)ctusque] nā iupr̄; III 689 GENIALIA] GENITALIA; IV 59 institutum] insti(uel -ci-) tum; IV 289–290 lampon] λαμπρόν; IV 570 zetum (uel ce-) et] earum; IV 737 cassiopan] -a; V 120–122 uel (Harpalyce)] et; VI 1–3 *inser.* NVNTIA ... GRADV; VI 111 domus] dominus; VI 362 uiuam] -a; VII 165–167 disrambus] dithyrambus; VII 340–342 aut (pro ad (auxilium))] in, cethesi (pro Cephisi)] cephesi(i); XII 1–2 *inser.* ASTRA ... inclinauerat

aliisque apparet; codices **GO** ex

I 251–253 *om.* autem aut; I 719–720 luna] -am; II 10 inflexus] inflexus; II 163 accipiamus] -imus; II 166 terrores] -em; II 543 *om.* cuspide ... infirma; III 479–480 loquatur] -itur; IV 429–430 quando] quoniam; V 18 urinomes] -mones; V 62–63 pro adulterio] *om.* pro; V 66–67 se] sed; VII 335–337 pistrim] pristrim; XII 413–414 restinxerat] restri-; XII 419 cinere] -em;

codices **vek** ex

I 261–262 samo] -us; I 370 tempestiuo] tempestuoso; I 419–420 tracie] scithie; I 541–543 *inser.* Iasus; I 549 garcara] carcaros; II 85–86 indigena] ogyge rege; II 265–267 accideret] -it; II 373–374 *inser.* inquit; III 39 septa pilos] heptapolis **vek**; III 352–353 praecesserunt] pro-; III 358 locus] -i; III 478–479 anchemoriam] -a; III 485–486 Pythagorae, pauonis, Homeri, Ennii poetae] -am, -em, -um, -ium -am; III 559–561 sanitate] sanctitate, inicia (*pro* uitia)] inuitia; III 684–685 na(n)ctusque] manentemque; III 693–694 *inser.* h.q.a.u.t. (*om.* q. e); IV 106–107 palaestri] -ae; IV 156 possit] -et; IV 179 pilo] pylon; IV 183 Musae ... nuncupatae] -as ... -as; IV 224 tusculum] tuscorum; IV 275 coactis, ire] coacti, irent; IV 306–308 delectatione] consultatione, aduersus] auersus; IV 360–362 ciuitates] -is; IV 458–460 natę acheronte] acheronte natę; IV 516–517 dum non] nondum; IV 557–560 draconum] -is; IV 570 cetum] zethum; IV 589 confixerat] confinx-; IV 599–602 esset] abesset **vek**^{ac}; IV 737 creauerat] procre-; IV 749–751 *inser.* in; V 1 ilico] iliaco; V 122 necessarię] -o; V 145 quas] quae; V 277 uidens] uides; V 561 *inser.* ex; VI 27 idcirco] ideo; VI 290–291 perfecit] pro-; VI 358 perierunt] -ere; VI 770 REICIT] REIECIT; VII 255–257 defodiri] defodi; VII 267–268 archadam] -em; VII 310 *inser.* est; VII 542 seponuntur] de-; VIII 63 *inser.* est; VIII 155–156 *om.* aegra; VIII 194 augurii (*pro* -um)] auguris; VIII 436–437 cruore] sanguine; VIII 666–667 inexpletus] inexplibilis; IX 148–150 assumpserat] ab-; IX 301 redit] redibit; IX 446 dentibus¹⁾ dentes; IX 517–519 inoblato] illato; X 197–198 poenam] -a; X 252 indicere] -ducere; X 493 *om.* esse; X 497 TAYETI] TAYGETI; XI 45 agile] agylleo; XII 131 ISMIACO] ISTHMIACO; XII 310–311 FVLGVRQVE] FVLGORQVE;

XII 413–414 restinxerat] -ant; XII 464 actis] -e; XII 480 progne] -es; XII 782 strepitum] -u.

codex **c** contra codices **bRG Ovek** in

III 413 immitibus] hinnitibus **bRG(O)vek**; IV 226 quod (*pro* cum¹)] *pro*; IV 599–602 heruico (**cO**)] hernico **bRGvek**; VI 800–801 casteriam] -inam **bR(G)Ovek**; VIII 63 totidem² *suppl.* (**QF**)**c**; IX 769 Laconicae] -ię **bRGOv(e)k**; X 924 philosophi] **phi bRG Ovek**

lectionem traditam praebet, et codices **GOvek** in erroribus in

IV 126–127 declamauit] declinauit; IV 464 SANGVINEM] -E; IV 550–551 restituisset] restitueret; VII 542 obsequendo] sequendo; IX 184–185 LACESCERE] LACESSERE; 807 de uiuo (*pro* deuia)] deuio **GOve** (de uino **k**),

necnon locis quibusdam in quibus **cbR** lectionem stirpis **ψ a GOvek** mutatam proferunt, inter quos sunt

VIII 168 metaphoram] -a **cbR**; VIII 232–233 ad *inser.* **cbR**; IX 307 quam] quem **cbR**; XI 391 euentum] aduentum **cbR**,

consentiunt, codices **ek** in

IV 43 tridente] -em; IV 263–264 fuerit] fuit; IV 468–470 refrigerantur] refring-; VI 764 cestuum] cestuque; VII 139 festinantur] -er; VII 171 scabillum] stabulum; X 601 menecei] -thei.

Codex **b** lectiones in manu prima uel altera quasdam e familia **φ** deriuatas uel supra rasuram uel inter lineas scriptas profert, inter quas sunt

I 358–359 ^afācerēs (faceres **Qψ**, feceras **φ**); I 500 dixit *inser. superscr.* (**Fp**, *om.* **π**); I 586 communis (**Fp**), *ex* -i (**Q**); III 121 *om.* aut Sphingos ... scopulos **ψ**, *suppl.* **b**²(**A**²**Fp**); III 559–561 at atque **b**² (eque (ignauia) **MmAψ**, atque **fQFp**) plurimae aliae;

quasdam et quae e codice **m**, ut uidetur, deriuatae sunt, inter quas sunt

I 219–222 *climenē* (-e π , -es fm); I 584–585 *arbutēi*, *lignēi* b^{pc} *cum* fE^1mBK , -eis *bis* $\text{M}\pi$; I 688–689 *at notis* b^2 *cum* fE^1mBK , *uocis* $\text{M}\pi$; II *arg.* *at cum minis* b^2 *cum* $\text{M}^{\text{ac}}\text{fmHK}$, *communis* $\text{M}^{\text{pc}}\pi$; II 32 *facies* b^2 *cum* $\text{m}^{\text{pc}}\text{O}^{\text{pc}}$, *acies* ω ; II 58 *polis ortum* b^{pc} *cum* E^1mHK *ex poli sortem* $\text{Mf}\pi$; II 179–181 *Sicyon*, *inser. superscr.*, *om.* $\text{f}\pi$; II 339–340 *sincresis*] *at syncorexis* b^2 *cum* m ; II 595–596 *cum Ioue* b^{pc} ($\text{BV}\pi$ *contra Iouem*); III 34–35 *Titanis filium suppl.* b^2 , *om.* $\text{BQFp}\psi$, *del.* A; IV 51–52 *Stagilla*] *Langia* b^{pc} *cum* $\text{M}^{\text{pc}}\text{m}$ (*sed STAGILLA*] *langia* b^{pc} *cum* $\text{M}^{\text{pc}}\text{F}$, *langilla* p); VII 247–250 *qui* b , *om.* $\text{f}\pi$, *fortasse aliae* (*sed cf.* II 150 *nam supra rasuram cum* $\text{M}^{\text{pc}}\text{f}(\text{O}^{\text{pc}}?)$, *non* $\text{M}^{\text{ac}}\text{mBK}\pi$).

Sunt et aliae in codicibus stirpis π lectiones quae uel e codice stirpis uetustioris uel e parte eiusdem stirpis altera forsitan deriuatae sint. quae cognatio inter has lectiones intercedat, praesertim A^2O^2 et quasdam in codice Q prolatas, et codices qui supersint manu scriptos necnon impressos, ualde incertum est: de qua re magis inuestiganda uiderint alii.

Sunt et fragmenta quaedam, minimi momenti et incertae stirpis, ex quibus lectiones quasdam excepi:

codex Florentinus Mediceus Laurentianus Strozzi 130, saeculi tertii decimi, qui Thebaida et Achilleida continet, habet in marginibus Thebaidos commentum Lactantii Placidi in I 31–380 (= *fr. Strozzianum*), maximam partem admodum mutatum. quod fragmentum cum π cognatum lectiones I 32 *PIERIO* Musico I 45 *grauioraque* ... Capaneus π *fr. Strozziiani* non alibi inuentae, I 45 *Astynomeae*] *astimone* π *fr. Strozziiani*, aliaeque demonstrant;

codex Bibliothecae Ciuium Bernensis, MS. A 91, fr. 6, saeculi decimi uel undecimi, ex uno folio consistit, quod mutilatum ac maculatum Lactantii Placidi fragmentum (= *fr. Bernense*) I 446–509 (quod in fragmento post 514 sequitur) 518–608 620 (ut uidetur) – II *argumentum* usque ad uerba *pollicitatio adrasti filias suas* continet, quod fragmentum cum π cognatum esse e lectionibus

[I 546–547 ueri] om. π fr. *Bernensis*; I 653 id *inser.* π fr. *Bernensis*; I 689–690 aut] hoc π fr. *Bernensis*; I 699 puleium] poleium π fr. *Bernensis*; I 704–705 cesserunt] -re π fr. *Bernensis*; I 718 Persae ab Achaemene] persea bachemone π , perse ab achemone fr. *Bernensis*; I 719–720 lunae] luna π fr. *Bernensis*, aliisque

satis certum est, non autem a π deriuatum ex

I 459–460 iura (*ubi solum recte*); I 625 satiatae $\mathbf{M}\pi$, -ti $\mathbf{fE}^1\mathbf{mBK}$ fr. *Bernensis*; I 649–650 dis quibus ω (*fr. Bernensis*), quibus diis π ; I 719–720 fin. habentes $\mathbf{H}$ fr. *Bernensis*, -ens ω

satis apparet;

codex Noui Eboraci Bibliothecae Vniuersitatis Columbianae ex Collectione Plimptoniana MS. 121 (= *fr. Plimptonianum*), saeculi undecimi uel duodecimi, in Gallia fortasse descriptus, ex quattuor foliis consistit, quae Thebaida VIII 375–432 IX 2–60 756–814 cum notis in marginibus et inter lineas ex Lactantio Placido exscriptis continent, cuius fragmenti nihil de cognationibus noui;

codex Leodiensis Bibliothecae Vniuersitariae MS. 386 C, saeculi undecimi, in Gallia septentrionali fortasse descriptus, fragmentum (= *fr. Leodiense*) Thebaidos in uno solo folio continet, cui adest in marginibus et inter lineas commentum Lactantii Placidi in Thebaida X 197–254, de quo fragmento male transcripto a femina docta Odette Bouquiaux-Simon publici iuris facto incertum est, quae cognatio inter hoc fragmentum ceterosque codices intercedat, quod autem cum $\mathbf{S}$ uel $\mathbf{SV}$ cognatum esse lectiones X 209–210 ostendi $\mathbf{S}$ fr. *Leodiensis*, ostendit *ceteri*; X 216–217 uidit *inser.* $\mathbf{SV}$, -et fr. *Leodiensis*; X 229 suboles] sob- $\mathbf{fSKQ}\psi$ fr. *Leodiensis* non impossibile faciunt, sed notandum est e contrario X 204 uiuens $\mathbf{SmV}\pi$, iuuenis $\mathbf{M(f?)E}^{2\text{ uel }3}\mathbf{K}$ fr. *Leodiensis* ($\mathbf{bR})\mathbf{vek}$;

lectiones, ut asseruit, ex fragmento (= *fr. Bezzolano*) codicis saeculi decimi uel undecimi in tegumento libri in

bibliotheca nescioqua priuata inuento u. d. G. Bezzola in lucem protulit, quod Thebaida XI 307–500 cum notis ex Lactantio Placido in marginibus et inter lineas descriptis continet, quod fragmentum cum codice *S* cognatum esse e lectionibus XI 358 senio non peruenturus] non peruenturus senio **SV** *fr. Bezzolani*; XI 391 euentum] aduentum **Sc bR** *fr. Bezzolani*; XI 455 bellum instaurare] nouare bellum *S* renouare bellum *fr. Bezzolani* pro certo habeo;

fragmentum in codice M.p.th.q. 17 Bibliothecae Vniuersitariae Herbipolitanae, saeculi undecimi, quod I 235–250 314–324 continet (= *fr. Thurnianum*), de quo u. d. Hans Thurn primus in bibliothecae catalogo mentionem fecit, in imaginibus phototypicis quos mihi humanissime transmisit inspexi, sed unam lectionem ad I 239–249 inuentam solam ex eo adduxi.

(Lectiones e codicibus Lipsiensi Bibliothecae Vniuersitariae MS. Rep. I 12a, saeculi decimi, qui fragmentum tantum (= *fr. Lipsiense*) Lactantii Placidi in uersus IV 352–753 in marginibus et inter lineas Thebaidos continet, atque Montepessulano in Bibliotheca Facultatis Medicinae MS. H. 62, f. 310 (= *fr. Montepessulano*), saeculi decimi, qui Thebaida XI 409–587 cum notis ex Lactantio Placido inter lineas descriptis continet, quos non nisi per imagines phototypicos lectu difficiles inspicere potui, non hic profero, neque de cognatione quae inter hos ceterosque codices intercedat certum est).

Editionem principem Boninus Mombritius orator publicus Mediolanensis anno fere (de hac re dissentiunt peritiores) MCDLXXVIII Mediolani in lucem protulit. textum e codice uel codicibus stirpis π deriuatum ipse suo ingenio multis in locis correxit; utrum codicem stirpis uetustioris sibi auxilio habuerit necne, non liquet.

Post Mombritium proximus Fredericus Lindenbrog alias Tiliobroga Parisiis anno MDC edidit. textu recepto

editionis Venetae MCDXC usus est, quae e Mombritorio, quibusdam tantum locis minimi momenti correctis, sicut Romana MCDLXXX Venetae MCDLXXXIII MCDXCIV MCDXCVIII, deriuata erat, ut ipse in Prolegomenis, una cum stemmate (p. 67) quod non esse dissimile ueri credo, demonstraui. cui praeterea ad textum constituendum duo codices auxilio fuerunt, alter ab eo Regius nominatus, familiae ϕ uulgatae cognatus, nullo autem modo idem qui codex **k**, ut in Prolegomenis p. 53 n. 1 demonstraui, alter Pithoeanus (= **t**), qui e uetustioribus deriuatus, e stirpe π contaminatus, uel uice uersa, esse uidetur, sed incertum est, quomodo aliis uetustioribus sit cognatus: uide autem lectiones in quibus cum uetustioribus **Mfm** congruit, scilicet

I 356 licorionis **mBt**; I 402–403 Thoasa altem **mKt**; II 58 poli sortem **Mft π** ; II 220 furtis fauentibus **Mfm²t**; III 302–303 quidam **ft** (-em **M**); III 603 quasi **MfE¹BKtV**; IV 838 tebenos **M** (**f?**)**t**; V 213–215 transigeret **Kt** (-et(ur?) **m**); V 335–337 hiulci **MfE¹mt**; V 432 letum **M^{ac}fmt**; V 446–448 inanem **Mfmt**; V 531–533 amota **MfE¹mtV**; V 641 imminutę **fmt**; VI 337–338 scalpsit (produxit **V π**), exercere **Mf^pc^t**; VI 346–350 dissimili **Mfmt**; VI 367 anis **ft**; VII 255–257 diffodiri **fmt**; IX 650 lati **t** (leti **Mf**), labdaci π ; IX 689 cuniata **ft**; X 290–291 uictima **Mmt**.

in qua editione primus nesciocuius in Achilleida commentum Lindenbrog recensuit, unde quidam crediderunt incautiores eum et Lactantium Placidum primum edidisse.

Post annos CCXCVIII ludi quidam magister, Ricardus Jahnke, officiis impeditus, textum recensuit et iuris publici fecit. quanto codicibus **M** optimo **pk** stirpis π pessimis usus est, textumque editionis Tiliobrogianae, immo Mombritianae correctae, receptum non pro fundamento sed pro teste habuit, tanto de Lactantio bene meritus est;

quanto autem codices omnes sibi notos non inuestigauit neque lectiones codicum quos contulit satis accurate protulit ut eis credere lector quamuis credulus possit neque in scholiis recensendis rationem habuit ullam, tanto non falso iudicauit uir doctissimus Alfredus Klotz utramque editionem, Jahnkianam et Tiliobrogianam, eiusdem esse momenti. post editionem autem pessimam publici iuris factam scripserunt de Lactantio doctiores, inter quos erant Wilamowitz ipse et, facile princeps, Alfredus Klotz, qui primus clausulis inuestigandis instrumentum ad textum corrigendum omnium utilissimum excogitauit.

Mihi recensenti in hac editione hoc maximi momenti habui, de codicum lectionibus lectores doctos certiores facere, deinde per traditionis historiam atque rationem, quomodo inter se codices cognati sint, erroribus codicum comparatis, archetypum ω recreare, disiectas denique scholiorum partes in ordinem restituere, lemmata quae scholiis adiecta sint postquam illa prisca omissa essent pro uirili parte ad sensum restaurare, interpolata delere, corrupta corrigere.

Traditione cognita, sescentos fere locos in editione Jahnkiana sine auctoritate uel interpolatos uel contra traditionem conscriptos reieci uel mutauit. de scholiis sentiis-que quae post ω in codices singulos, uel π (sicut I 32 PIERIO Musico ac permulta alia) uel quemuis uetustiore interpolata sunt non notitiam feci qui hic magis opus esse credidi, textum apparatusque iactu exonerare. si quis haec disiecta ueterum paene semper doctorum fragmenta legere uelit, sunt qui de his scripserint. quae si in plus quam uno codice uetustiore inueniuntur in apparatu inclusi. notandum est quoque me ea praeterisse tacitum, paucissimis exceptis, quae saepissime Jahnke perperam in codicibus legit uel a textu recepto deriuauit.

Textum, quem minus opus est edere quam ei mederi, uel

potius, sicut Hippolytum in Senecae Phaedra, si ita dicam, redintegrare, primus, ut uidetur, perlegi ut ordinem scholiorum et partium scholiorum disiectarum in codicibus nostris maxime confusum restituerem. lemmata quae, ut nobis tradita, (in qua re codices **Mf** π soli testes sunt ueraces), nec prisca sunt nec quicquam habent auctoritatis, conatus sum ita facere ut significationi ipsi congruant et additamenta quae lemmatibus in codice **M** traditis feci per parentheses distinxi. eadem forsitan scripserim (nec potest fieri ut in tali re duo homines in omnibus consentiant) quae Lactantius; si non, quoad potui nihilominus egi ne conatui desim.

Quaedam scholia suppositicia aliquando e glossis et lectorum adnotationibus non dubito quin inrepserint, sed uestigia restant, quibus potest fieri ut scholia certe addita detegamus: quibusdam in locis, credo, successi. sunt sine dubio alia: num quis plurima alia inuenire possit, dubito. in coniecturis faciendis admittendisque unam solam regulam sum secutus, utrum quod continuit archetypus rem ipsam expresserit necne. satis, non nimis, coniecturas facere sum conatus, neque uiolentissimam si qua simplex sufficiat. illas autem diagnosticas, quae uocantur, nusquam facere sum dedignatus, credens me de ueritate, si locum dubium in disceptationem quaestionemque uocaui, bene mereri. auctores quos sine dubio maximam partem e memoria Lactantius noster citauit eisdem uerbis quae in codicibus inueniuntur his paginis rettuli, nisi iudicaui non posse fieri ut a Lactantio ipso scripta sint; uix credibile est, exempli gratia, uersum heroicum contra metrum scriptum, quorum uerba ut corrupta facile explicare possimus, Lactantio ipsi uiro docto esse adscribendum. praecepti certissimi, auctorem nostrum non semper idem necessarie scripsisse, cum, exempli gratia, et *Teumesus* et *Teumeson*, *Amazones* et *Amazonae* aequae Latina sint, non

sum oblitus, neque me fugit quibusdam in locis ex natura Latinitatis tempore Lactantii Placidi incertissimum esse, utrum corrigendi sint necne. quibus in locis iudicio meo usus sum.

De ratione quam in rebus orthographicis secutus sum hic pauca exponam. litteras quas scribae Medii Aeui non fere distinxerunt uel saepissime confuderunt non notauī, quomodo in codicibus forte inuenirentur, inter quas *e/ae/oe*, *i/y*, *f/ph*, *ti/ci*, litteras errore duplicatas aut semel scriptas, litteram *h* omissam aut insertam, litteram *p* inter *m* et *t* uel *s* omissam, litteram *m* uel *n* ante *q* scriptam, necnon uerba male coniuncta aut diuisa, aduerbia quae uulgo praepositiones falso nominantur ad consonantes sequentes adsimilata aut non adsimilata, similia, numeraui. simili modo uerba quaedam frequenter in codicibus sine ulla ratione corrupta uel uariis modis scripta ad scribarum tantum uoluntatem neque hic neque alibi laudanda credo, ne a quisquiliis apparatus grauetur, scilicet uerba *Harmonia/Hermione Atalanta/Atlas* saepissime inter se confusa, uerba *Hypsipyle Peloponnesus Tiresias promuntorium* quae uariis modis deformantur, uerba *genetrix Vergilius* (et *-ane*) *Boeotia intellegere adolescens haud inquit nihil quicquid pennis eleganter nunquam publicus iucunde* (et similia) quae saepius uel ubicumque *genetrix uirgilius* (et *-ane*) *boetia intelligere adulescens haut inquit nichil quidquid pinnis eliganter numquam puplicus iocunde* (et similia) et *Lycurgus* quod ubicumque cum littera *g* pro *c* inueniuntur. quas regulas autem moneo me quibusdam in locis uiolauisse, ubi uel uerba, sicut, exempli gratia, *subit* a *subiit*, uere distinguenda sint uel quauis e causa potius exceptionem facere quam regulam quasi caecus sequi maluerim.

Quis in testimoniis constituendis, cui eius quod scripserit uir doctissimus Eduardus Fraenkel in mentem ueniat, sit securus? ex libris Seruii Hygini mythographorum

qui dicuntur Vaticanorum Isidori, scholiis uel commentis quae in alios poetas Romanos conscripta sunt, glossariis, fontibus aliis qui in quibusdam locis ad rem pertinere uidentur, plurima coaceruau: in re autem tam lubrica me scio sine dubio non solum per errorem uel iudicium de rebus includendis et excludendis malum sed etiam per ignorantiam saepius lapsus. errata atque omissa, si de eis certiores uiri docti me facient, omnia ad editionem alteram perficiendam aut editorum, si fas sit dicere, futurorum in usum animo gratissimo colligam. cauendum sit quoque lectori beneuolentissimo, testimoniis sine indice nominum atque rerum quo hanc editionem instruxi locupletissimo non esse utendum.

Impensarum huius operis immensarum aliquas particulas mihi suppeditauerunt Collegium Dartmuthense et Vniuersitates Vanderbilta (sic), quae ad codices aestate anni MCMLXXVII inspiciendos mihi fuit auxilio, et Cincinnatiensis, quae uniuersitates ad rem dactylographicam partim perficiendam uires et pecuniam suppleuerunt, et Fundatio Iohannis Simonis Guggenheim in memoriam instituta, quae me ad alias res inuestigandas pecunia donauit, quo tempore otiosus hanc quoque operam persequi potui. auxilium denique quod mihi ad Prolegomena perficienda praebuerunt foundationes, haec Woodrow Wilson in memoriam, illa ad bibliothecam classicam Loebianam fouendam institutae, tacitus praeterire non possum. gratias quantas eis qui seminariis classicis uniuersitatum Vanderbiltae et Cincinnatiensis praesidebant uu. dd. Francisco Carter Philips iuniori et Getzel Mendelson Cohen debeam nos soli nouimus.

Quot bibliothecas uiderim, quot mihi imagines phototypicos suppeditauerint, si quis has paginas inspiciat aestimare potest. quibus, et eis aliis quorum in praefatione Prolegomenis adiecta mentionem feci, gratiae uix suffi-

ciant: quibus bibliothecis bibliothecariisque nunc bibliothecae Vniuersitatis meae almae Meridianae atque Vniuersitatis Minnesotanae, denique et praecipue illi bibliothecariorum principes Michael Ludouicus Braunlin et Jean Susorney Wellington Vniuersitatis Cincinnatensis sunt addendi, qui in ultimis huius operis correctionibus mihi auxilio perutili fuerunt.

In re dactylographica peritissimi me adiuuerunt Sonia Wiesmeyer, seminarii classici Vniuersitatis Vanderbiltiae amanuensis patientissima atque beneuolentissima, u. d. Georgius Eduardus Gaffney iunior, discipulus accuratissimus amanuensis perfectissimus amicus fidelissimus, in ultimis Marilyn Schwiers, non minus patiens et efficax, quae ad finem hunc laborem paene pertulit, et Michael Lennon, omnium rei philologicae in Vniuersitate Cincinnatiensi studiosorum facile princeps, qui compluria uerba Graeca mihi dactylographice gratis expressit.

Praeceptorum meo (ut uerbo Lactantiano utar) Wendell Vernon Clausen, qui hoc opus mihi proposuit atque multis modis ei fauit, neque minus manibus u. d. Iohannis Petersonii Elder, qui primos meos in re critica passus liberalissime direxerunt, uiris denique doctis Roberto Renahan de Vniuersitate Californiensi in urbe Sanctae Barbarae constituta Stephano Van Fleet Waite olim Dartmuthensi, nunc quoque in sole Californiae habitatori, Vdalrico Schindel Gottingensi Donald Hill olim Cardissensi, nunc Noui Castri super Tynam docenti, qui animaduersiones in textum meum quae his paginis ornatui sunt mecum per litteras amicissime communicauerunt, gratias ago maximas.

Adolescens hoc opus primum suscepi ac iuuentutem uires spes opesque meas in hoc opere consumpsi; codices multum multosque inspexi; leges denique rationesque scribarum intellegere ac scribas ipsos quasi amicos co-

gnouisse sum conatus. quo opere confecto credo uix ullum esse qui textum cuiusuis auctoris Latini magis mutauerit. quod si cui displiceat, confusionem priscam in apparatu exquirat ac melius fecerit doctior: quantum in hac re faciendum restet ac mille modi erroris nullo modo me fugerunt. qua cum ualedictione hunc librum facio publici iuris: uos, lectores, si qui futuri sitis, ualete et plaudite.

Cincinnati

Robertus Dale Sweeney

a. d. MCMCX

a. V. c. MMDCCXLIII

anno Germaniae redintegratae

CONSPECTVS LIBRORVM AVCTORVMQVE

Lactantium Placidum tractantium uel qui in apparatu
critico laudantur

EDITIONES

Editiones ueteres (praeter editiones et commentarios in
Statium ipsum):

editio Mombritiana 1478 (?) quam Boninus Mombritius recensuit et Mediolani Philippus de Lauagna forsitan ad prelum commiserit

editio Romana 1480 (?) a nescioquo typis exscripta

editio Veneta 1483 ab Octauiano Scoto ad prelum commissa

editio Veneta 1490 a Iacobo de Paganinis Brixienti ad prelum commissa

editio Veneta 1494 a Bartholomaeo de Zanis ad prelum commissa

editio Veneta 1498 (iterumque 1508) a Iohanne Petro de Quarengis formis descripta

editio Tiliobrogiana 1600, una cum editione commenti in Achilleida principe (in editionibus Statii cum commentariis uel tota uel partim inclusa, quas ediderunt uu.dd. Emericus Cruceus Parisiis 1618 Iohannes Veenhusen Lugduni Batauorum 1671 A. J. Valpy Londini 1824 J. A. Amar et N. E. Lemaire Parisiis 1825–1830 Fredericus Duebner Lipsiae 1837), Parisiis quam Fredericus Lindenbrog alias Tiliobroga recensuit (notandum est quoque quasdam lectiones quas Schottky D'Orville Kohlmann Jahnke proferunt Tiliobrogae attributas e notis quas manu sua in marginibus editionis suae

olim apud bibliothecam Hamburgensem, nunc destructae, ab eis excerptas esse)

editio Barthiana 1664 Cygnaea quae commentarios quos confecit Casparus Barthius continet, inter quos lectiones ex Lactantio Placido et commento in Achilleida inueniuntur,

et editiones recentiores, quas curauerunt

Philipp Kohlmann 1887 Prog. Emdeni, quae III 1–323 continet

Richard Jahnke 1898 Lipsiae in Bibliotheca Teubneriana

(de qua uide quae scripserunt uu. dd.

anonymus in Archiv für lateinische Lexikographie und Grammatik XI (1898), 296

anonymus in Literarisches Centralblatt 1899, 346–347

Rudolf Helm in Berliner philologische Wochenschrift XIX (1899), 425–428

P. Lejay in Revue critique d'histoire et de la littérature I (1900), 448

Luigi Valmaggi in Bollettino di filologia classica VI (1899–1900), 83–84

Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff. Lese Früchte. In Hermes XXXIII (1899), 601–606

A. S. Wilkins in Classical Review XIII (1899), 64–65

Julius Ziehen in Deutsche Literaturzeitung XIX (1898), 1915–1916)

(notandum est quoque copiis Kohlmanni usum esse Jahnke, unde possit fieri ut coniecturas quas uel ipse tacitus introducit uel aliis tribuit neque ipse excogitauerit neque ab auctoribus acceperit, sed in schedis Kohlmanni inuenerit)

Robert Dale Sweeney in Prolegomena to an Edition of the Scholia to Statius, Diss. Harvardiana 1965 atque iterum in Mnemosyne, Supplemento VIII, Lugduni Batauorum 1969 quae (pp. 99–110) III 205–386 continent.

(de qua uide quae scripserunt uu. dd.

Edward Courtney in Classical Review XX (1970), 197–198

Daniel Knecht in L'Antiquité Classique XXXIX (1970), 621–622

Scevola Mariotti in Rivista di filologia ed istruzione classica XCVIII (1970), 224–227

Ulrich Schindel in *Gnomon* XLV (1973), 249–258

Gareth Schmeling in *Classical World* LXIII (1969), 29–30).

Passim citantur lectiones ex editionibus Thebaidos quas ediderunt

Johannes Bernartius, Antuerpiae 1595 (ad IX 881–882)

H. W. Garrod, Oxoniae 1906 (ad I 572)

Donald E. Hill, Lugduni Batauorum 1983 (ad I 704–705)

Alfred Klotz, Lipsiae 1908 (ad X 834)

Otto Müller, Lipsiae 1870, I–VI (ad IV 45)

uel ex editionibus in libros singulos commentatis quas ediderunt

Franco Caviglia, in librum I, Romae 1973

Herman Heuvel, in librum I, Zutphaniae 1932

H. M. Mulder, in librum II, Groningae 1954

Paola Venini, in librum XI, Florentiae 1970

R. D. Williams, in librum X, Lugduni Batauorum 1972.

Viri docti sunt qui coniecturas non iuris publici fecerunt
uel quorum coniecturas nusquam inueni:

qui in editione Jahnkiana laudantur

anonymus Heidelbergensis ad VII 327 X 52–53 schol. Achill.
I 386–387; cf. *Prolegomena* p. 115

Bentley: Richard ad XII 634; cf. *Prolegomena* pp. 115–116, et
nota bene hanc lectionem in libro cuius Courtney in opus-
culo supra laudato mentionem facit, ut ipse meis oculis cer-
tior factus sum, nusquam adesse

Geuartius: Casperius Geuartius ad IX 600

Grotius: Hugo Grotius ad I 37 554–555 IV 516–517 570
VIII 744 X 890–891 XI 579 671; cf. *Prolegomena* p. 115

R. Klotz: Richard Klotz ad II 195–197 VII 70 165–167 IX 900 X
arg. XI 682–683 schol. Achill. I 43 238

Kohlmann: Philipp Kohlmann, cuius coniecturas ad I 171–173
570 II arg. 332–334 543 728–731 733–734 III 44 461 507
605 645 IV 179 570 639 V 529–530 VI 650 XII 617 in edi-
tione Jahnkiana laudatas nusquam alibi inueni

Menkius: Friedrich Menke ad IX 491 schol. Achill. I 65 91; cf. Prolegomena p. 116

Vsener: Hermann Usener ad II 737–738

Vollmer: Friedrich Vollmer ad II 350–351 446 III 454–455 684–685 IV 104–105 306–308 599–602 V 62–63 132–134 142 204–205 419 513–514 VII 29–30 515 VIII arg. X 17–18 schol. Achill. I 187;

qui in editiuncula Kohlmanniana laudatur

Vnger apud Kohlmann: Robert August Unger, qui coniecturas ad III 52 (quam parum mutauit Kohlmann) 141 144 191–193 194 295 cum Kohlmanno ipse communicauit;

quem ipse primus in lucem protuli

D'Orville: Jacques Philippe d'Orville, cuius lectiones ad complures locos Oxoniae in MS. D'Orville 327 (= Auct. X.2.2.7) Bibliothecae Bodleianae inueni (inter quas sunt lectiones quaedam Lindenbrogio attributae);

qui mihi lectiones uel animaduersiones suas suggesserunt

Dillon: John B. Dillon iunior ad I 719–720

Elder: John Peterson Elder ad III 205–206

Gaffney: George Edward Gaffney iunior ad IV 576 V 445–446

Hill, Donald E. (nullo loco emendato)

Schindel: Ulrich Schindel, qui praeter suas in editionem meam animaduersiones quas supra memoraui alias ad librum primum mecum per litteras communicauit.

Viri docti sunt qui suas animaduersiones in lucem emiserrunt:

Bode, Georg Heinrich. Scriptores rerum mythicarum latini tres Romae nuper reperti, 2 uoll., Cellis 1834

Breese, Johann. De scholiis Statianis quae Lactantii Placidi nomine feruntur quaestiones selectae. Diss. dactylographica Gryphiswaldensis 1919, cuius nunc maxima pars tam male conseruata est, ut legere non potuerim (cf. Lammert infra)

- Brugnoli, Giorgio. In *Enciclopedia Virgiliana* III (1987), 138–139, s. u. Lattanzio Placido (non citatum)
- . Identikit di Lattanzio Placido. Studi sulla scoliastica staziana. Testi e studi di cultura classica N° 3, Pisa 1988 (cf. quoque quae de hoc opere scripserunt Maria de Marco, in *Invigilata Lucernis* X (1988), 349 et Antonella Perelli, in *Giornale Italiano di Filologia* XLI (1989), 105–110)
- François, J. Les scolies de Stace. Thes. lic. chirographica Leodii 1936 (libellus ingeniosus neque neglegendus, praesertim de re religiosa philosophicaque, quem perperam in *Prolegomenis* p. 118 parui pependi)
- A. Klotz: Klotz, Alfred. Die Statiusscholien. In *Archiv für lateinische Lexikographie und Grammatik* XV (1908), 485–525
- Kohlmann 1874: Kohlmann, Philipp. Beiträge zur Kritik des Statiusscholiasten. In *Philologus* XXXIII (1874), 128–138
- Munckerus, Thomas. *Mythographi Latini* ..., 2 uoll. in 1, Amstelodami 1681
- Rose, Herbert Jennings. *Hygini Fabulae*². Lugduni Bataurorum 1963, pp. 182–188
- Schottky, Hermann. De pretio Lactantiani commentarii in Statii Thebaida et de nomine, philosophia, et aetate commentatoris. Diss. Vratislaviae 1846
- Vnger 1864: Unger, Robert. Electa e Lactantii in Statii Thebaidem commentariis ad codicum fidem recognitis. Prog. Friedlandiae 1864
- van de Woestijne: van de Woestijne, Paul. Marginalien bij Lactantius Placidus. In *L'Antiquité Classique*, N.S. XVII (1948), 573–584
- van de Woestijne 1950: ———. Les scolies à la Thébaïde de Stace. Remarques et suggestions. In *L'Antiquité Classique* N.S. XIX (1950), 149–163
- Varjás, István. Kritikai adalékok a Statius Thebaisához irt scholionokhoz. In *Egyetemes philologiai közlöny* XVII (1893), 651–663, 727–745 (quod permultas coniecturas, maximam partem optimas, continet)
- Wölfflin, Eduard. Zu den Statiusscholien. In *Philologus* XXIV (1866), 156–158

necnon qui de codicibus singulis scripserunt

Bezzola, G. Un frammento di codice della Tebaide di Stazio. In *Athenaeum* XVIII (1940), 51–53

Bouquiaux-Simon, Odette. Un manuscrit de Stace à la Bibliothèque de l'Université de Liège (Thébaïde X, 197–254). In *Latomus* XXI (1962), 839–847

Burnam, John M. The Placidus Commentary on Statius. *University of Cincinnati Bulletin* No. 3, Cincinnati 1901 (de Parisino lat. 10317)

Crecelius, Wilhelm. Ein Düsseldorfer Statiusfragment. In *Rheinisches Museum* XXXIII (1877), 632–636

Deycks, Ferdinand. Statii codicis Thebaidos egregii aliquot fragmenta accuratius examinata. In *Index lectionum hibernarum Monasteriensium* 1865–6. *Monasterii* 1865, pp. 4–14

Funaioli, Gino. Da un codice di Valenciennes. In *Studi italiani di filologia classica* XXI (1915), 1–73 (= *Esegesi virgiliana antica*, Mediolani 1930, 444–508)

Kohlmann 1873: Kohlmann, Philipp. Neue Scholien zur Thebais des Statius, aus einer Pariser Handschrift herausgegeben. *Prog. Posnaniae* 1873

Munk Olsen, Birger. L'Étude des auteurs classiques latins aux XI^e et XII^e siècles. Tome II: Catalogues des manuscrits classiques latins copiés de IX^e au XII^e siècle, Parisii 1985, pp. 521–567 passim (de Statii codicibus)

Schmitz, Hermann. Ein Düsseldorfer Statiusfragment. In *Rheinisches Museum* XXI (1866), 438–443

van de Woestijne 1940: van de Woestijne, Paul. Le Codex Valentinianus 394 de Lactantius Placidus. In *Revue belge de philologie et d'histoire* XIX (1940), 37–63

Weber, Karl Friedrich. De codice Statii Cassellano. *Prog. Marpurgi* 1853;

qui de fontibus et testimoniis scripserunt

Baehrens, Willem Adolf. *Studia Serviana ad litteras Graecas pertinentia*, Gandaui 1917 (cf. Wessner³ pp. 233–234)

Bieber, Ernst. *Hygini fabularum supplementum*. Diss. Marpurgi, Lipsiae 1904 (praesertim pp. 5–9; cf. quod in *Prolegomenis* p. 53 n. 1 scripsi)

Bretzigheimer, Franz. *Studien zu Lactantius Placidus und dem*

Verfasser der Narrationes fabularum Ovidianarum. Diss. Herbipoli 1937

Fraenkel, Eduard. In recensione uol. II editionis Seruii Harvardianae, ed. E. K. Rand et al., Lancasteriae Pennsylvaniensi 1946, in *Journal of Roman Studies* XXXVIII (1948) 131–143 XXXIX (1949) 145–154

Keseling, Ferdinand. De Mythographi Vaticani secundi fontibus. Diss. Halis Saxonum 1908

Philipp, Hans. Die historisch-geographischen Quellen in den Etymologiae des Isidorus von Sevilla I. Quellen und Forschungen zur alten Geschichte und Geographie XXV, Berlini 1912, pp. 61–65

Raschke, Robert. De Alberico Mythologo, Breslauer philologische Abhandlungen XLV, Vratislaviae 1913

Schulz, Richard. De Mythographi Vaticani primi fontibus. Diss. Halis Saxonum 1905, praesertim pp. 37–46

(Spillemaeckers, Ed. Bijdrage tot de bronnenstudie van Thebaïscholiën van Lactantius Placidus. Thes. lic. Gandavi 1936, de qua in Prolegomenis p. 120 mentionem feci, quam esse perditam a bibliothecario Vniuersitatis certior sum factus)

Thompson, Alexander Mackenzie. De ratione quae inter scholiastam in Statii Thebaida et Hyginum mythographum intercedat. Diss. chirographica Harvardiana 1907

qui de eis, qui de scholiis Statianis scripserunt, compendiose scripserunt

Lammert, Friedrich. Literatur zu den Statiusscholiën, 1921–1925. In *Jahresbericht über die Fortschritte der klassischen Altertumswissenschaft* (= J.A.W.) CCXXXI (1931), 93–95 (de Breese q. u. supra)

Wessner¹: Wessner, Paul. In J.A.W. CXIII (1902), 213–214

Wessner²: —. In J.A.W. CXXXIX (1908), 186–189

Wessner³: —. In J.A.W. CLXXXVIII (1921), 228–234;

qui de locis singulis scripserunt (inter quos, lectorum in usum, omnes auctores de quibus supra mentionem feci inclusi)

Aly, Wolf. In RE VIII A 1705, 38 s. u. Tydeus (de II 113)

Amar cf. editiones ueteres (Lindenbrog)

- anonymus (A.L.L.G.) cf. editiones recentiores (Jahnke)
anonymus (L.C.) cf. editiones recentiores (Jahnke)
anonymus Heidelbergensis cf. eos quorum coniecturae in editione Jahnkiana laudantur
Baehrens cf. eos qui de fontibus et testimoniis scripserunt
Barth cf. editiones ueteres
Bentley cf. eos quorum coniecturae in editione Jahnkiana laudantur
Bernartius cf. editiones Thebaidos
Bezzola cf. eos qui de codicibus singulis scripserunt
Bickel, Ernst. In Lucas, Hans. *Der Vergilkommentar des Carvilius Pictor und die Scholia Danielis*. In *Rheinisches Museum N.F.* LXXXVI (1937), 192 (de IV 481–483)
Bidez, Joseph et Cumont, Franz. *Les mages hellénisés*, Parisiis 1938 (cf. uol. I 225–238 de IV 516)
Bieber cf. eos qui de fontibus et testimoniis scripserunt
Bilabel, Friedrich. *Die ionische Kolonisation*, *Philologus Suppl.* 14,1, Lipsiae 1921, pp. 84–88 (de III 479)
Birt, Theodor. *Zu Senecas Tragödien*. In *Rheinisches Museum XXXIV* (1879), 557 (de IV 530)
Blecher, Georg. *De extispicio capita tria*. In *Religionsgeschichtliche Versuche und Vorarbeiten*, Bd. 2, Hft. 4, Giessae 1905, p. 230 (de IV 516–517)
Bode cf. eos qui suas animaduersiones in lucem emis(er)unt
Bouquiaux-Simon cf. eos qui de codicibus singulis scripserunt
Breese cf. eos qui suas animaduersiones in lucem emis(er)unt
Bretzigheimer cf. eos qui de fontibus et testimoniis scripserunt
Brugnoli, cf. eos qui suas animaduersiones in lucem emis(er)unt
Buecheler, Franz. *Coniectanea*. In *Rheinisches Museum LIV* (1899), 7–8 (= *Kleine Schriften III*, Lipsiae et Berolini 1930, pp. 259–260) (de II 85 III 689 V 163 431–432 VIII 1 schol. Achill. I 187)
Burnam cf. eos qui de codicibus singulis scripserunt
Campbell, Leroy. *Mithraic Iconography and Ideology. Études préliminaires aux religions orientales dans l'Empire Romain XI*, Lipsiae 1968, pp. 181 sqq. (de I 717 sqq.)
Caviglia cf. editiones in libros singulos Thebaidos
Courtney cf. editiones recentiores (Sweeney)
Crecelius cf. eos qui de codicibus singulis scripserunt

Cruceus cf. editiones ueteres (Lindenbrog)

Cumont, Franz. Textes et monuments figurés relatifs aux mystères de Mithra, Bruxellis 1896 (cf. uol. II 46–49 de I 717 sqq.)

Damsté, P. H. Adnotationes ad Statii Thebaidem. In *Mnemosyne* XXXVI (1908), 353–396 XXXVII (1909), 77–111 (de I 460 VII 356–358 IX 89 435 XI 1–2 2 50–52 80 516)

del Re, R. De fabulis ad Demogorgonem spectantibus. In *Latinitas* XXII (1974), 234–241 (de IV 516 sqq.)

de Marco cf. Brugnoli

Deycks cf. eos qui de codicibus singulis scripserunt

Dillon cf. eos qui mihi lectiones uel animaduersiones suas suggererunt

Dölger, Franz Josef. Sphragis. Eine altchristliche Taufbezeichnung in ihrer Beziehungen zur profanen und religiösen Kultur des Altertums. In *Görresgesellschaft: Studien zur Geschichte und Kultur des Altertums*, Fünfter Band, 3/4 Heft, Paderbornae 1911, pp. 63–65 (de IV 516–517)

D'Orville cf. eum cuius coniecturas primus in lucem protuli

Drexler, Wilhelm. Miscellanea. In *Jahrbücher für classische Philologie* CXLV (1892), 844 (de I 717)

Duebner cf. editiones ueteres (Lindenbrog)

Eitrem, S. Varia 5. In *Nordisk Tidsskrift for Filologi* N.S. I (1912), 69–71 (de II 95–96)

Elder cf. eos qui mihi lectiones uel animaduersiones suas suggererunt

Ellis, Robinson. *Adversaria* IV. In *Journal of Philology* XIX (1891), 174–176 (de VI 322–324)

Fontenrose, Joseph. *Didyma. Apollo's Oracle, Cult, and Companions*, Berkeley/Los Angeles/Londini 1988, pp. 106–108 et passim (de III 478–479 VIII 198)

Fraenkel cf. eos qui de fontibus et testimoniis scripserunt

François cf. eos qui suas animaduersiones in lucem emiserunt

Funaioli cf. eos qui de codicibus singulis scripserunt

Gaffney cf. eos qui mihi lectiones uel animaduersiones suas suggererunt

Gale, Thomas. *Iamblichi Chalcidensis ex Coele-Syria de Mysteriis Liber*, Oxonii 1678, pp. 266–267 (de IV 516–517)

Garrod cf. editiones Thebaidos

- Geuartius cf. eos quorum coniecturae in editione Jahnkiana laudantur
- Geuartius, Casperius. Electorum libri III, Lutetiae Parisiorum 1619, pp. 100–101 (de V 431–432 VII 254)
- Grotius cf. eos quorum coniecturae in editione Jahnkiana laudantur
- Gruppe, Otto. In W. H. Roscher, Lexikon der griechischen und römischen Mythologie, Lipsiae 1916–1924, V 1266–1269, s. u. Trophonius (de VII 345)
- (Gyraldus, Lilius Gregorius. Lili Gregori Gyraldi Ferrariensis Opera Omnia, uol. I, Lugduni Bataurum 1696, p. 72F dicit “Invenio & Demiurgon Deum Fabricatorem appellatum”, et nihil aliud. Pfeiffer ergo (q. u. infra) errauit, cum emendationem ad IV 516–517 Gyraldo tribuit.)
- Haupt cf. Schrader
- Heikel, Einar. Lactantii Placidi de dei nomine narratio. In Suomalaisen Tiedeakatemia Toimituksia (Annales Academiae Scientiarum Fennicae), Series B, uol. XII, no. 3 (1914), 3–9 (de IV 516)
- Heinsius, Nicolaus. In editione Ouidii, Lugduni Bataurum 1661, ad Her. IX 141 (de XI 234–238)
- Helm cf. editiones recentiores (Jahnke)
- Hertz, Martin. In recens. Wilhelm Kahl, Cornelius Labeo, Philologus Supplbd. V, Heft 5, Lipsiae 1888 in Berliner Philologische Wochenschrift IX, 19 (1889), 592–596 (de IV 481–483)
- Heuvel cf. editiones in libros singulos Thebaidos
- Heyne, Christian Gottlob. Opuscula Academica, uol. III, Gotttingae 1788, pp. 298–312 (de IV 516–517)
- Hill cf. editiones Thebaidos
- Hill cf. eos qui mihi lectiones uel animaduersiones suas suggerunt
- Hill: Hill, Donald E. The Manuscript Tradition of the Thebaid. In Classical Quarterly XVI (1966), 338 (de lemmatibus ad II 74 108 573 V 21)
- Hosius, Carl. In editione Lucani, Lipsiae 1892 ad frg. III (Catachthonio) (de IX 424)
- (Imhof, Albert. Statius, Lied von Theben, Deutsch von A. Imhof, mit gelegentlichen sachlichen und kritischen Erläute-

rungen, Lipsiae 1885–1889 (liber quem non ipse uidi, sed cuius lectio ad IX 907 ex editionibus Hilliana et Klotziana deprompsi))

Jahn, Otto. Miscellen. Litterarhistorisches. Vermischtes. In Rheinisches Museum IX (1854), 627 (de IV 481–483)

Jahnke cf. editiones recentiores

Keseling cf. eos qui de fontibus et testimoniis scripserunt

Klunnert, Thomas C. Capaneus-Hippomedon: Interpretationen zur Heldendarstellung in der Thebais des P. Papinius Statius. Diss. Heidelbergae 1970, pp. 15–16 n. 15 (de III 604–605), p. 93 n. 48 (de VI 707)

Klotz, A. cf. editiones Thebaidos

Klotz, A. cf. eos qui suas animaduersiones in lucem emisserunt

Klotz in Maurenbrecher: Klotz, Alfred. In editione Sallustii ed. Bertold Maurenbrecher, Lipsiae 1891, ad frg. hist. incert. sed. 9 (de X 573)

Klotz, R. cf. eos quorum coniecturae in editione Jahnkiana laudantur

Knaack (*nudo nomine*): Knaack, Georg. Analecta Alexandrino-Romana. Diss. Gryphiswaldensis 1880, pp. 49–50 (de III 478–479 VIII 198), p. 51 n. 72 (de III 476–477)

———. Peristera. In Hermes XL (1905), 320 (de IV 226)

Knecht cf. editiones recentiores (Sweeney)

Kohlmann (*nudo nomine in libro III ab argumento usque ad u. 323*): cf. Kohlmann 1887 inter editiones recentiores

Kohlmann (*nudo nomine alibi, et cf. ad III 44*): cf. eos quorum coniecturae in editione Jahnkiana laudantur

Kohlmann 1873 cf. eos qui de codicibus singulis scripserunt

Kohlmann 1874 cf. eos qui suas animaduersiones in lucem emisserunt

Kohlmann 1876: Kohlmann, Philipp. Die Inschrift des Othryades beim Statiusscholiasten. In Rheinisches Museum XXXI (1876), 302–304 (de IV 48)

Lammert cf. eos qui de eis qui de scholiis Statianis scripserunt compendiose scripserunt

Légaras, Léon. Étude sur la Thébaïde de Stace, Parisiis 1905, p. 319 n. 2 (de II 573)

Lejay cf. editiones recentiores (Jahnke)

Lemaire cf. editiones ueteres (Lindénbrog)

Lindembrog cf. editiones ueteres

Lobeck, Christian August. Aglaophamus, siue, De theologiae Graecorum causis, uol. I, Regiomontii Prussorum 1829, pp. 597–600 (de IV 516–517)

Loensis, Jacobus Nicolaus. Miscellaneorum Epiphillidum liber I(–IX). In Gruter, Janus. Lampas, siue fax artium liberalium tomi V supplementum, Francofurti 1606, misc. IV cap. 10, pp. 411–415 (de XII 492), misc. IV cap. 13, pp. 418–420 (de IV 225)

Maass (*nudo nomine*): Maass, Ernest. Metrodorus der Perieget und der Statiusscholiast. In Jahreshefte des österreichischen archäologischen Instituts in Wien V (1902), 213–214 (de III 476–477 478–479)

Maass 1903: —. Griechen und Semiten auf dem Isthmus von Korinth, Berolini 1903, pp. 50 n. 53 (de III 27), 96–97 (de III 476–477 478–479 IX 632), 128 n. 2 (de IV 59)

Mai, Angelo. Classicorum auctorum e Vaticanis codicibus editorum Tomus VIII, Romae 1836, p. 165 (de VI 391 decōris)

Mariotti cf. editiones recentiores (Sweeney)

Menkies cf. eos quorum coniecturae in editione Jahnkiana laudantur

Meursius, Joannes (senior). In Lycophronis Cassandram Commentarius. In ed. Lycophron. ed. Christian Gottfried Müller, uol. III, Lipsiae 1811, pp. 1222–1224 (ad Lyc. 328: de III 27 VII 255–257 IX 856–857)

—. De populis Atticae liber singularis, Lugduni Bataurum 1616, s. u. Colonus (de XII 509–510)

—. Graecia Feriata, siue de Festis Graecorum libri VI, Lugduni Bataurum 1619, pp. 180–181 (de IV 225)

Michaelis, Walther Hugo. De origine indicis deorum cognominum. Diss. Berolini 1898 (de IV 481–483)

Mombritius cf. editiones ueteres

Mombritius, Boninus. Vita Sancti Sylvestri. In Sanctuarium seu Vitae Sanctorum, curauerunt duo monachi Solesmenses, Parisiis 1910, II 526 (= uol. II fol. 290 r-u editionis ante annum MCDLXXX Mediolani principis) (de IV 516–517)

Mommsen, Theodor. In editione Iordanis Romanorum et Geticorum, in Monumenta Germaniae Historica V, I, Berolini 1882, pp. xlv et 198 (de XII 64)

- Müller, Karl. *Geographi Graeci Minores* II, xviii, Parisiis 1882
(de Metrodoro Periegetico ad IV 476–477)
- Müller, Karl Ottfried. *Die Etrusker*, neu bearbeitet von Wilhelm Deecke, uol. II, Stutgardiae 1877, pp. 38–39 (de IV 516–517)
- Müller, Otto cf. editiones Thebaidos
- . *Aus alten Handschriften des Statius* III. In *Wochenschrift für klassische Philologie* XX (1903), 196–197 (de VIII 742)
- Mulder cf. editiones in libros singulos Thebaidos
- Munckerus cf. eos qui suas animaduersiones in lucem emiserrunt
- Munk Olsen cf. eos qui de codicibus singulis scripserunt
- Muretus, Marcus Antonius. *Variarum lectionum libri VIII*, Venetiis 1559, VI, 11: pp. 60b–61a (de VII 791–793)
- Murgia, Charles E. *The Servian Commentary on Aeneid 3* Revisited. In *Harvard Studies in Classical Philology* XCI (1987), 306–310 (de I 643–644)
- Norden, Eduard. *Agnostos Theos. Untersuchungen zur Formengeschichte religiöser Rede*, Lipsiae et Berolini 1913, p. 114 (de IV 516–517)
- Osann, Friedrich. In editione L. Annaei Cornuti de *Natura Deorum*, Gottingae 1844, p. 390 (in emend. *Myth. Vat.* II; de IV 481–483)
- Perelli cf. Brugnoli
- Pfeiffer, Rudolf. *History of Classical Scholarship from 1300 to 1850*, Oxoniae 1976, pp. 20–22 (de IV 516–517)
- Philipp cf. eos qui de fontibus et testimoniis scripserunt
- Pius, Johannes Baptista. *Adnotationes posteriores*, cap. 75 (511). In Gruterus, Janus. *Lampas, siue fax artium liberalium*, uol. I, Francofurti 1602, pp. 484–485 (de XII 492)
- Pontanus, Johannes Isacus. In editione Macrobiani, Lugduni Bataurorum 1597, ad comm. somn. Scip. I 11 (de II 58)
- Porson, Richard. In editione Euripidis, Londinii 1798, ad Orest. 675–676 (de V 163)
- Preller cf. Robert
- Questa, C. A proposito della *νῦξ μακρά*. In *Rivista di cultura classica e medioevale* II (1960), 95 (de IX 424)
- Raschke cf. eos qui de fontibus et testimoniis scripserunt
- Rhodiginus (Richerius), Ludovicus Coelius. *Lectionum antiqua-*

rum libri XXX, Basileae 1542, XII, 19: p. 459 (de XII 492), XVIII, 1: p. 671 (de VIII 436–437)

Robert: Preller, Ludwig et Robert, Carl, Griechische Mythologie. II 1: Die griechische Heldensage, 4 ed., bearbeitet von Carl Robert, Berolini 1920, p. 119 n. 5 (de IV 576)

Robert, Carl. Eratosthenis Catasterismorum reliquiae, Berolini 1878, pp. 218–220 (de I 255), 219 (de I 548)

Rose cf. eos qui suas animaduersiones in lucem emis(er)unt

Rowe, Galen O. The 'ΑΔΥΝΑΤΟΝ' as a stylistic device. In American Journal of Philology LXXXVI (1965), 387 (de VI 552)

Schindel (*nudo nomine in libro primo*) cf. eos qui mihi lectiones uel animaduersiones suas suggesserunt

Schindel (*nudo nomine alibi, et ad I 719–720*) cf. editiones recentiores (Sweeney)

Schmeling cf. editiones recentiores (Sweeney)

Schmeisser, Georg. Die etruskische Disciplin vom Bundesgenossenkriege bis zum Untergang des Heidentums, Beilage zum Programm der königlichen Ritterakademie zu Liegnitz, Liegnitz 1881, pp. 32–33 (de IV 516–517)

Schmitz cf. eos qui de codicibus singulis scripserunt

Schottky cf. eos qui suas animaduersiones in lucem emis(er)unt

Schrader, Johann. In Haupt, Moriz. Beiträge zur berichtigung der gedichte des P. Papinius Statius aus Richard Bentleys und Johann Schraders aufzeichnungen. In Monatsberichte der Königlich Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin aus dem Jahre 1861, p. 1083 (= Mauricii Hauptii Opuscula, ed. Ulrich von Wilamowitz-Moellendorf, uol. III, 1, Lipsiae 1876, pp. 134–135) (de V 427–428 VIII 742)

Schulz cf. eos qui de fontibus et testimoniis scripserunt

Spillemaeckers cf. eos qui de fontibus et testimoniis scripserunt

Sweeney cf. editiones recentiores

Thompson cf. eos qui de fontibus et testimoniis scripserunt

Thulin, Carl Olof. Die etruskische Disciplin (Göteborgs Högskolas Årsskrift XII XV): II Die Haruspicin (1906), pp. 47 et 24 n. 1 (de V 176), p. 61 n. 2 (de IV 516)

Tiliobroga cf. Lindenbrog

Vnger (*nudo nomine*): cf. Vnger 1864 inter eos qui suas animaduersiones in lucem emis(er)unt

- Vnger apud Kohlmann cf. eum cuius coniecturae in editione Kohlmanniana laudantur
- Vnger 1835: Unger, Robert. Libri primi Thebanarum rerum. Diss. Halis Saxonum 1835, p. 45 (Sententiae Controversae V) (de II 737–738)
- Vnger 1845: ——. Commentationes de Thebarum Boeoticarum primordiis, Halis Saxonum 1845 (= Thebana Paradoxa, uol. I, Halis Saxonum 1839) (de VII 189–190 348 VIII 206–207 347)
- Vnger 1858: ——. Quaestio de Lucani Heliacis. Progr. Friedlandiae 1858 (de III 641 VI 322–324 IX 424)
- Vsener cf. eos quorum coniecturae in editione Jahnkiana laudantur
- Valmaggi cf. editiones recentiores (Jahnke)
- Valpy cf. editiones recentiores (Lindenbrog)
- van de Woestijne (*nudo nomine*): cf. van de Woestijne 1948 inter eos qui suas animaduersiones in lucem emisierunt
- van de Woestijne 1940 cf. eos qui de codicibus singulis scripserunt
- van de Woestijne 1946: van de Woestijne, Paul. Note sur un passage de Lactantius Placidus. In *Latomus* V (1946) (= *Mélanges Kugener*), 181–184 (de IV 481–486)
- van de Woestijne 1950 cf. eos qui suas animaduersiones in lucem emisierunt
- Varjas cf. eos qui suas animaduersiones in lucem emisierunt
- Veenhusen cf. editiones ueteres (Lindenbrog)
- Venini cf. editiones in libros singulos Thebaidos
- Vollmer cf. eos quorum coniecturae in editione Jahnkiana laudantur
- Weber cf. eos qui de codicibus singulis scripserunt
- Welcker, Friedrich Gottlieb. Kleine Schriften zur griechischen Litteraturgeschichte, Bonn 1844, p. 15 n. 16 (de I 581)
- Wernsdorf, J. C. In Poetae latini minores ex recensione Wernsdorfiana, ed. N. E. Lemaire, uol. I, Parisiis 1824, p. 98, cf. pp. 289–290 (de II 58 V 388–389)
- Wessner cf. eos qui de eis qui de scholiis Statianis scripserunt compendiose scripserunt
- Wilamowitz cf. editiones recentiores (Jahnke)
- Wilkins cf. editiones recentiores (Jahnke)

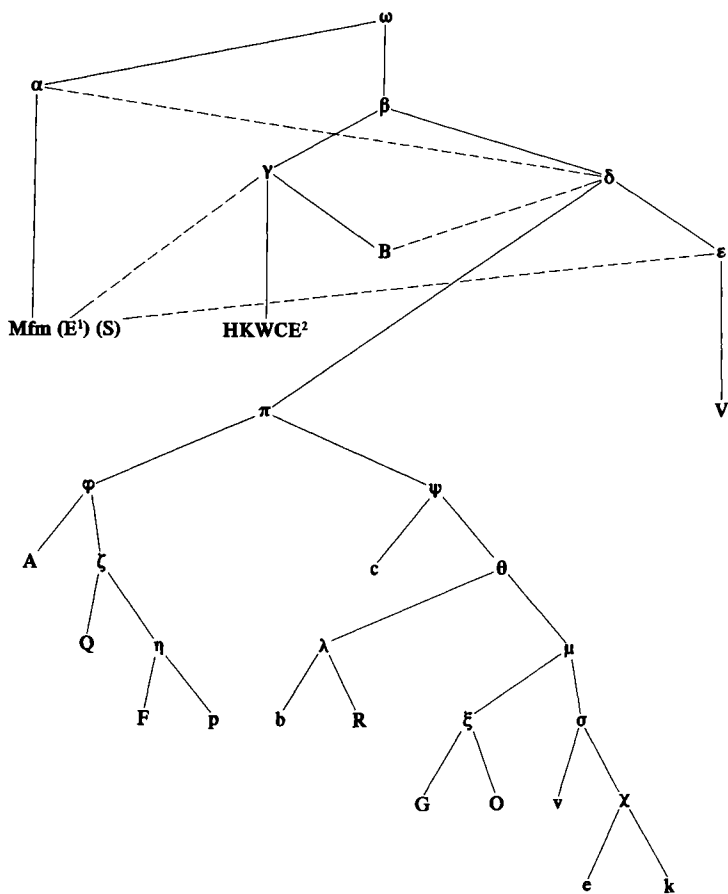
- Williams cf. editiones in libros singulos Thebaidos
Wissowa, Georg. In RE VII Hbd., 1354–1355 s. u. Cornelius
no. 168 (de IV 481–483)
Wölfflin cf. eos qui suas animaduersiones in lucem emis(er)unt
Wowerius (à Wouuer), Joannes. Ad Florida Apulei collectanea.
In L. Apulei Madaurensis Platonici Opera, (ex Bibliopolio
Frobeniano, sc. Hamburgi), p. 709 (de IX 194–195)
Ziehen cf. editiones recentiores (Jahnke)

Sero mihi in manus uenerunt:

- Jakobi, Rainer. Versprengungen in den Statius-Scholien. In Hermes CXX (1992), 364–374 (a quo lectiones quas et nouas et ueras iudicaui solum adhibui: de ceteris cf. quod in uol. II scribam)
Kulcsár, Péter. Mythographi Vaticani I et II (Corpus Christianorum, Series Latina XCI C), Turnholti Belgarum 1987 (quam editionem ad locos Myth. Vat. I, non ad Myth. Vat. II, adduxi: cf. quod in uol. II scribam)
Massaro, Matteo. Gli Scolii Inediti al Carmen Saeculare del Vat. Lat. 3866. In Musis Amicus (Atti del Convegno Internazionale di Studi su Q. Orazio Flacco, Chieti, 4–6 maggio 1993, ed. Maria Laetitia Coletti e Patrizio Domenicucci) (de IV 106 et II 165), Teate (vulgo Chieti Scalo) 1995

Non uidi:

- Forstner, Karl. Frühe Salzburger Fragmente des Lactantius Placidus (10./11. Jh.). In Grazer Beiträge 21 (1995), 193–207



CONSPECTVS SIGLORVM

(de scholiis uel paginis a codicibus infra laudatis
omissis uide Praefationem)

M = Monacensis Clm. 19482, olim Tegernseensis, s. X
exeunte.

f = Monacensis Clm. 6396, olim Frisingensis, s. XI².

S = Monacensis Clm. 17206, olim Scheftlarnensis, s. XII
(VI 809 – XII 819 continens).

E¹ = Parisinus 10317, olim Echternachensis, s. X exeunte, **E¹**
eius manus prima, **E²** altera (similiter **E³** **E⁴**).

m = Mediceus Laurentianus 38,6, s. XI¹.

B = Bambergensis MS. Class. lat. 47, s. XI.

C = Parisinus 8055, olim Colbertinus, s. XI³⁻⁴.

H = Cassellanus Murhardianus 2^o. MS. poet. 8, olim Hasun-
gensis, s. XII med. (I 696–II 93 continens).

K = Guelferbytanus Gudianus lat. 54, s. XI.

W = fragmenta codicis olim Werdensis, s. XI (= (partim)
Dusseldorfiensis F. 49: de ceteris partibus et quantum e
codice restet cf. supra pp. XIII–XIV).

V = Valentinianus 394, s. IX³⁻⁴.

t = codex nunc deperditus, ut “MS.” in uariis lectionibus
editionis Tiliobrogianae 1600 citatus, Pithoeanus (co-
dex Regius Tiliobrogianus ad II 721 IV 164
VII 255–257 tantum citatur).

π = codex (s. IX?) nunc deperditus, fons codicum **φ** et **ψ**, ex
quibus codices traditionis Italicae deriuati sunt.

φ = codex (s. IX?), nunc deperditus, codicum **AQFp** fons.

A = Vaticanus Palatinus 1694, s. XI.

Q = Florentinus Riccardianus 651, s. XV.

F = Pistoriensis Forteguerrianus A, 45, s. XIV.

p = Parisinus 8063, s. XIV.

ψ = codex (s. XIV?) nunc deperditus, codicum **cbRGOvek** fons.

c = Perusinus C. 53, anno 1399 exaratus.

b = Vaticanus Barberinianus 84, s. XV.

R = Vaticanus latinus 3381, s. XV.

G = Perusinus G. 1, s. XV.

O = Bodleianus Canonicianus class. lat. 75, s. XV.

v = Vindobonensis 3118, s. XV.

e = Escorialensis MS. h. II. 8, anno 1459 exaratus.

k = Parisinus 8064, s. XV.

fr. Strozianum = Mediceus Laurentianus Strozzi 130, s. XIII (I 31–380 continens).

fr. Bernense = Bernensis MS. A 91, fr. 6, s. X/XI (I 446–514 518–602 620 II *argumentum* continens).

fr. Plimptonianum = Noui Eboracensis Columbianus Plimptonianus MS. 121, s. XI/XII (VIII 375–432 IX 2–60 756–814 continens).

fr. Leodiense = Leodiensis MS. 660, s. XI (X 197–254 continens).

fr. Bezzolanum = fragmentum codicis in bibliotheca priuata a u. d. G. Bezzola in lucem prolatum, s. X/XI (XI 307–500 continens).

fr. Thurnianum = fragmentum in codice Bibliothecae Vniuersitariae Herbipolitanae M.p.th.q. 17, s. XI (I 235–250 314–324 continens).

ω = codex (s. VIII?) nunc deperditus omnium codicum supra laudatorum fons, e codice **ω'** litteris insularibus exarato descriptus.

edd. uett. = Mediolanensis 1478 (?) a Bonino Mombrizio edita Romana 1480 (?); Venetae 1483 1490 1494 1498; Tilio-brogiana 1600 (sub nomine editoris “Lindenbrog” citata).

edd. = editiones ueteres supra laudatae et editiuncula Philippi

Kohlmann in uersus 1–323 libri III anno 1887 impressa
et editio Teubneriana Ricardi Jahnke 1898.

(B) = lectio codicis nominati in re disputata eadem, sed in ceteris dissimilis.

(B?) = lectio incerta codicis nominati.

LACTANTII PLACIDI IN STATII
THEBAIDA
COMMENTVM

LIBER I.

* * * *

- 1–2** FRATERNAS ACIES ALTERNAQVE REGNA PROFANIS / DE-
CERTATA ODIIS quia pacti erant fratres ut mutuis annis reg-
narent et sibi inuicem succederent. hoc dicit: narramus
5 gesta certamina causa regnorum. ALTERNA ut placuerat,
non ut possessa sunt. PROFANIS quia per eos uiolata
sunt iura naturae, et bene profanis, quia nefas erat ger-
manos odia retinere, ergo execrabilibus, contra naturam
sumptis.
- 10 **2** SONTES[QVE E(VOLVERE)] T(HEBAS) uel propter bella prae-
sentia uel propter Oedipoden, quia cum matre concubuit.
- 3** PIERIVS (... CALOR) Musicus.
- 3–4** VNDE IVBETIS / IRE DEAE quia multa sunt principia
Thebaeae historiae, unde possumus incohare narratio-
15 nem.
- 5** SIDONIOS R(APTVS) Europam dicit, quam Iuppiter rapuit
et uitiauit.

*1 argumentum quod laudat Lactantius Placidus I 61 in codicibus
non inuenitur || 10 -QVE E(VOLVERE) seclusi*

5–6 ET INEXORABILE P(ACTVM) / L(EGIS) A(GENOREAE) iusserat enim Cadmo filio suo Agenor, quem ad requirendam filiam Europam miserat, ut non nisi inuenta sorore 20 rediret ad patrem.

7–8 TREPIDVM S(I) M(ARTIS) O(PERTI) / (AGRICOLAM) quia Cadmus Europam quaerens uenit ad ea loca in quibus post Thebae constructae sunt, ubi inuento dracone qui Marti consecratus erat et eo perempto dentes draconis 25 seuit, unde terrigenae nati sunt, qui se mutuis uulneribus peremerunt. ergo Martis operti id est pugnae terrigenarum latentis. TREPIDVM ... AGRICOLAM Cadmum.

9–10 (QVO CARMINE MVRIS) / IVSSERIT A(MPHION) T(YRIOS) A(CCEDERE) M(ONTES) his filius Iouis fuit <uel> ut alii dicunt Mercurii. cuius lyra accepta canens muros Thebanos dicitur constituisse, ut eius cantu spontanea se saxa muris imponerent. unde Vergilius <ecl. II 23–24>:

‘canto quae solitus, si quando a(rmenta) u(ocabat),
A(mphion) D(ircaeus)’ 35

et alibi Statius <Theb. II 454–455>:

‘aut triplices a(lio) t(ibi) c(armine) m(uros)
A(mphion). TYRIOS ACCEDERE MONTES ἐμφατικῶς
dixit.

11 VNDE GRAVES I(RAE) C(OGNATA) I(N) M(OENIA) B(ACCHO) 40 Pentheus aspernabatur Liberi patris mysteria. iratus Liber

21 ad patrem] ad se in patriam *van de Woestijne* || 22 pro AGRICOLAM *profert, ut uidetur, A erasum M* || 30 uel *inseruit Jahnke* || 32–33 muris **mBψ** *Mombritius*, numeris **Mφ** || 38–39 TYRIOS ... dixit *ante unde (33) ω, ad locum restituit Lindenbrog* || 38 ἐμφατικῶς] enfaticos **Mm**, emphasticos **π** *Mombritius*, emphaticos *Ven. 1483 1490: sensum explicat montes pro saxis, quod interpolauit π* || 41 Liber *om. mBπ, om., inser. M*

furorem eius matri immisit, quae armata furore Pen-
theum filium necauit. et bene dixit cognata. Agaue
enim, Semele, Autonoe, Ino sorores fuerunt Thebanae.

- 45 **12** QVOD SAEVAE I(VNONIS) O(PVS) Iuno dum uideret a Ioue
Semelen diligi, in aniculam uersa est [Iuno] † decora-
tam †. dolum meditans Semeles limen ingressa est, cui ita
locuta est: Si te, ut perhibent, integre amat Iuppiter, hoc
ab eo impetra, ut talis ad te ueniat, qualis Iunoni solet ui-
50 deri. quae ita inducta Iouem rogauit. qui cum negaret et
diceret aspectum dei nullo modo ferre posse mortalem,
tandem promisit tali se habitu ad eam esse uenturum,
quali ad Iunonem consueuit. qui cum uenisset cum ful-
mine, Semele sustinere non potuit et obiit. Iuppiter uero
55 aperto eius uelocissime utero Liberum patrem [aperto] fe-
more abdidisse dicitur, ut expletis nouem mensibus legi-
time nasceretur.

- 12–14** CVI SVMPSERIT ARCVN / INFELIX ATHAMAS (CVR NON
EXPAVERIT INGENS / IONIVM SOCIO CASVRA PALAEMONE
60 MATER) Leucothea, quae et Ino, Liberi patris nutrix fuisse
dicitur. huius marito Athamanti talem furorem Iuno im-

42 furorem eius **M^{pc}(m?)**, eius furorem **M^{ac}Bπ** ||
43–44 Agaue enim, Semele, Autonoe **Fp(e)K Mombrītius**, aga-
uen, semelen, autoen ω || 46 Iuno *seclusi*, luna t *Vnger*, om. iam
Mombrītius || 46–47 decoratam (-a t) ω *edd. obelis distinxi*, de-
cima orta *Vnger*, dedecoratam uel decoctam *proposuit Jahnke*
(dedecoratam uel decoloratam iam *D'Orville*), decrepitam *coni.*
Lindenbrog in margine suae editionis (apud Schottky) D'Orville,
(Beroes nutricis specie) decoratam *van de Woestijne* || 47 dolum
Bπ, domum **Mmt** || 50 ita **Mf**, om. **mBπ** || 55 aperto² *coniecit de-*
lendum esse Lindenbrog || 56 abdidisse *Lindenbrog*, ad- ω

misit, ut filios suos uellet occidere, sperans quod Liberum patrem inuenire posset et simili sorte perimere[t]. qui Athamas unum filium suum Learchum Herculis sagittis exstinxit. Leucothea uero, ubi maritum suum furere con- 65 spexit, cum Palaemone filio suo se dedit in mare. quae postmodum in marinam deam conuersa est et uocatur Mater Matuta, filius eius deus Portunus. unde Vergilius <Aen. V 241–242>:

‘manu magna P(ortunus) e(untem) 70
i(mpulit)’.

14 IONIVM quod se in Ionio mari Leucothea praecipita-
uerit.

15–16 GEMITVS ET PROSPERA (CADMI / PRAETERIISSE SI-
NAM) id est infelicitates et felicitates Cadmi reticeo. 75

16 LIMES [MIHI] principium et finis dicitur limes.

17 CONFVSA DOMVS quia idem filius et maritus, eadem
mater et uxor, idem filii qui nepotes.

17–18 (QVANDO ITALIA NONDVM / SIGNA NEC ARCTOOS AV-
SIM) SPIRARE T(RIVMPHOS) ideo Graeca bella scribo, quia 80
Latina non possum.

19 BISQVE IVGO R(HENUM) [B(IS) A(DACTVM) L(EGIBVS)
H(ISTRVM)] per fluuium gentem Gallorum bis a Vespas-
iano uictam ostendit.

63 posset π, -it **MmB** (inueniret *pro* inuenire posset **¶**) | peri-
mere[t] *coniecit Jahnke* || **64** Herculis *ex Myth. Vat. II 79 commen-*
dat anon. in Lit. Centralblatt 1899 347, arcu uel ω || **68** Matuta
MQbGvek, -e **φcRO** || **72** Ionio mari] -um -e *D’Orville* ||
76 MIHI *seclusi* || **80** SPIRARE *scripsi*, SPERARE ω ||
82–83 B(IS) ... H(ISTRVM) *seclusi*

85 **20** CONIVRATO contra nos scilicet.

21–22 (DEFENSA PRIVS VIX PVBESCENTIBVS ANNIS) / BELLA
IOVIS pugnam quam in Capitolio Domitianus gessit,
quando patrem suum Vespasianum obsessum a Vitellio
liberauit. ergo [Vespasiano] imperatori sui temporis
90 adulatur. (LATIAE) DECVS A(DDITE) F(AMAE) Titum Domi-
tanium, filium Vespasiani, dicit.

23 SVBEVNTEM E(XORSA) P(ARENTIS) ad imitationem patris.

24–31 LICET A(RTIOR) ... (ET SIDERA DONES) quamuis den-
sentur astra, dum spatiosus tibi locus paretur in caelo. li-
95 cet omnes stellae se contrahant, ut tibi locum faciant
quem uolueris, licet Sol te magis uelit diei implere curri-
cula quam se et tibi suum cedat officium aut <te>cum
Iuppiter aequa parte caelum partiri desideret: tamen me-
lius tibi erit terrae regnare quam caeli, et sis terrae uel
100 maris dominus et superis caeleste dones imperium.

[**25** PLAGA L(VCIDA) C(AELI) hoc est orientalis.]

26 BOREAE septentrionalis. HIVLCI F(VLMINIS) E(XPERS)
<hiulci> quia fulmen, quicquid percusserit, hiare facit.
expers uero australem partem dicit, quia semper ful-
105 mine caret.

27 SOLLICITET tuo scilicet amore.

89 Vespasiano *seclusi* || 93 LICET ... DONES] *omnia quae inter haec uerba pro lemmate sunt consideranda* || 97 <te>cum *corr. f. Lindembrog, om. Mombrilius* || 99 terrae¹] -a c *Mombrilius* (-ae *gen. cum uerbo dominandi*) | caeli *scripsi*, -o ω || 101 PLAGA ... orientalis *seclusi* || 102 BOREAE Μπ, -QVE *add. f. Mombrilius* || 106 tuo] tui *D'Orville*

27–29 (LICET) IGNIPEDVM F(RENATOR) E(QVORVM) / (IPSE TVIS ALTE RADIANTEM CRINIBVS ARCV M / IMPRIMAT) id est Sol licet tibi cedat suam potestatem et tradat tibi currus suos. ut Lucanus <I 48>: 110

‘seu te flammigeros P(hoebi) c(onscendere) c(urrus)’.
RADIANTEM C(RINIBVS) A(RCV M) circulum in quo sol suos cursus explet, quia ueluti arcus uidetur, quod sol ab oriente nascens usque in occidentalem partem desinit.

31 ET SIDERA DONES concedas numinibus uel locis suis 115
esse sinas.

32–33 (TEMPVS ERIT CVM PIERIO TVA FORTIOR) OESTRO / (FACTA CANAM NVNC TENDO CHELYN <oestro> instinctu, stimulo, quem Romani ‘asilum’ dicunt, Graeci ‘oestrum’. NVNC TENDO C(HELYN) chelyn citharam. Graece enim χέ- 120
λυς testudo dicitur, cuius neruis sonantibus Apollo citharam dicitur inuenisse. nunc hoc dicit: se adhuc Romana bella scribere non posse, nisi tunc cum maior(e) pectore Phoebus aduenerit.

33 SATIS sufficienter. 125

33–34 ARMA REFERRE / AONIA Thebana, ab Aone rege, filio Neptuni, uel a monte Boeotiae. ipsa est Aonia, quae et Boeotia, quae et Thebae. alii dicunt quod fons isto nomine sit apud Siculos, ubi Musae coluntur.

34 GEMINIS S(CEPTRVM) E(XITIALE) T(YRANNIS) Eteoclis et 130
Polynicis.

107 LICET *inseruit Mombrtitus* || **112** arcum *inser. post* A(RCV M) Mf || **118** oestro] *hic et alibi talia uerba e lemmatibus repetita ipse suppleui* || **120–121** χέλυς] chelon ω, chelys *Mombrtitus* || **123** || maior(e) *scripsi* || **127** enim *inser. post* est fm || **128–129** alii ... coluntur *post* oestrum (119) in ω *ad locum restituit Vnger*

35 NEC FVRIIS POST F(ATA) M(ODVM) ut Lucanus
<I 551–552>:

‘scinditur in partes geminoque c(acumine) s(urgit)

135 T(hebanos) i(mitata) r(ogos).’

hunc autem sensum in duodecimo libro <XII 429 sqq.>
calcatius exsequitur.

37 EGESTAS (... VRBES) euacuatas. ALTERNIS M(ORTIBVS)
Theba<no>rum et Argiuorum. <VRBES> ciuitates id est

140 Thebas et Argos.

38 [CVM] RVBVIT infecta est.

40 ISMENON fluuium.

41 QVEM PRIVS H(EROVM) (CLIO DABIS) ad inuocationem
redit poeta. interrogatiue quaerit ex Musa, quem uelit a
145 se primum heroum describi. figura *διαπόρῃσις* id est ad-
dubitatio. ut Horatius <carm. I 12, 13–14>:

‘quid prius dicam solitis parentis
laudibus’.

41–42 IMMODICVM I(RAE) / T(YDEA) Tydeus Oenei et
150 <P>eriboeae filius, gener Adrasti. et bene immodicum
irae, qui auctoris suae necis cerebro dicitur immoriens
pastus.

42 LAVRIGERI S(VBITOS) A(N) V(ATIS) H(IATVS) Amphiaraum
Lyncei et Hypermestrae filium dicit, qui hiatu terrae,

138–139 Theba<no>rum *corr.* Q^{ac} *Lindenbrog* || 139 VRBES *inse-*
ruit Grotius || 141–142 CVM ... fluuius *post* laudibus (148) *in* ω *ad*
locum restituit Jahnke || 141 CVM *seclusi* || 142 fluuium *scripsi*, -us
ω || 145 *διαπόρῃσις* diaporisis ω, -esis *Mombritius* || 150 <P>eri-
boeae *scripsi ex Hyg.* 70, euriboeae ω, Eriboeae *Vnger* || 154 Lyn-
cei] *immo Oeclei (cf. ad III 620). lapsus calami Lactantii ipsius?*

dum curru dimicaret, absumptus est. quem laurigerum 155
dixit eo quod Apollinis esset antistes.

43 VRGET compellit ad scribendum.

43–44 [ET] H(OSTILEM) P(ROPELLENS) C(AEDIBVS)
A(MNEM) / T(VRBIDVS) HIPPOMEDON <M>nesimachi et Na-
sicae filius, qui, dum in Ismeno[nta] fluuio dimicaret, ex- 160
stinctus est.

44–45 FLORANDAQVE B(ELLA) P(ROTERVI) / (ARCADOS) mi-
seratione digna et in puerili aetate praesumpta. bella Par-
thenopaei, Meleagri et Atalantes filii, dicit.

45 ALIO C(APANEVS) H(ORRORE) C(ANENDVS) bene alio ... 165
horrore, maiore impetu dictionis. ut ipse alibi de Capa-
neo <X 828>: <'non mihi tam solito uatum de more ca-
nendum.'> ... magis, ut alii putant, Hipponoi et Astynomeae filius.

46 IMPIA IAM MERITA S(CRVTATVS) L(VMINA) D(EXTRA) lu- 170
mina merito impia. dext[e]ra parricidae bene me-
rita, quae uindicauit.

47–48 MERSERAT A(ETERNA) D(AMNATVM) N(OCTE) P(VDO-

157–159 compellit ad scribendum. [ET] ... T(VRBIDVS) HIPPO-
MEDON *scripsi*, ET H.P.C.A.T.H. compellit ad scribendum. HIPPO-
MEDON ω || 159 <M>nesimachi *scripsi ex Hyg. 70*, Aristomachi
'Buntius doctrina Munckeri usus' apud Vngerum || 160 Ismeno[nta]
correxist Vnger || 167–168 non ... canendum *scripsi pro* grauiora-
que tela mereri <V 585> in ω *edd. et lacunam posui* || 168 Hippo-
noi t, hippotae ω || 168–169 Astynomeae *scripsi cum* f (-nome Q,
cf. Hyg. 70, -nomiae Vnger), -nonie MB, -monie uel -mome E¹m,
-mone π, -moniae Mombritius || 169 filius b^{pc}G Mombritius, -o ω ||
171 dext[e]ra *corr. Qψ Mombritius* || 173 N(OCTE) an M(ORTE)? *cf.*
scholium ad XI 582

REM) / O(EDIPODES) absconderat pudorem. omnis enim
175 uerecundia de aspectu est.

49 ILLVM INDVLGENTEM (TENEBRIS) operam dantem. ut
Vergilius (Aen. IX 165): 'indulgent uino'.

51–52 (ADSIDVIS) CIRCVMVOLAT ALIS / S(AEVA) D(IES)
A(NIMI) lux conscientiae atque Furiarum. nam quamuis
180 caecus esset, facinora sua conscientia arguente cernebat.

55 PVLSAT I(NANE) S(OLVM) bene inania Tartara, ut Ver-
gilius (Aen. VI 269):

'perque domos Ditis u(acuas) e(t) i(nania) r(egna)'.

56–57 DI SONTES A(NIMAS) A(NGVSTA)Q(VE) T(ARTARA) P(OE-
185 NIS) / Q(VI) R(EGITIS) in hac prece orantis artem et ordi-
nem seruat. primo meritum suum memorat, cum dicit
(u. 60):

'si bene quid merui',

exponit iniuriam (u. 74):

190 'orbum uisu regnisque carentem',
uindictam quaerit (u. 80–81):

'tu saltem, d(ebita) u(index),

h(uc) a(des) e(t) t(otas) i(n) p(oenam) o(rdire) n(epo-
tes).'

195 angusta autem Tartara merito, quippe cum scelera sobo-
lis suae poenarum numerum uincant.

57–58 TVQVE VMBRIFERO S(TYX) L(IVIDA) F(VNDO) / QVAM
VIDEO Styx livida id est nigra, ut Vergilius (Aen.
VII 687): 'liuentis plumbi'. unde et 'liuidos' dixere inui-

190 carentem ψ *Mombritius*, c. f, parentem ω || 199 liuidos]
inuidos *Jahnke* || 199–200 inuidos] liuidos *Jahnke*

dos uel 'nigros', ut Horatius <sat. I 4, 85>: 'hic niger est, 200 hunc tu, Romane, caueto'. QVAM VIDEO paene oxymoron. quid enim caecus uidet? sed tenebras uidere se credit. nihil omnino apud superos cernere hoc est reuera Stygem uidere.

59 PERVERSAQVE V(OTA) S(ECVNDA) id est mala, quae opto, 205 comple. <PERVERSA> quia pater filiis imprecabatur. nam ipsi sunt secunda, quae sunt aduersa felicibus.

61 TRAIECTVM V(VLNERE) P(LANTAS) responderat oraculum Laio, quod a filio suo posset occidi. unde natum Oedipum iussit proici transfixis cruribus. harum omnium se- 210 riem fabularum in argumento digessimus.

<**62–64** SI STAGNA PETI CIRRHAEA BICORNI / INTERFVSA IVGO POSSEM CVM DEGERE FALSO / CONTENTVS POLYBO> se increpat, [condemnat oracula] qui non contentus generis falsitate responsa consuluit. nam ei cautio diuinationis 215 fuit occasio parricidii. CIRRHAEA ista enim ciuitas iuxta Parnassum est montem, qui in duo iuga diuiditur, in Heliconem et Cithaeronem. BICORNI id est bicipiti Parnasso, ut Persius <prol. 2–3>:

200 uel *Jahnke*, id est ω , *om. Mombrtitus* || 201 oxymoron *Lindenbrog*, oximeron ω || 202 uidere se *Mf(B?)*, se uidere $E^1 m \pi$ || 202–204 nihil ... uidere *post F(VNDO) (197) in ω ad locum restitui, seclussit Jahnke (unacum Styx liuida), om. Mombrtitus*, nihil enim ... uidere hoc est ... uidere *in loco proferunt B Lindenbrog* || 206 PERVERSA *supplendum esse iudicauit Jahnke* | quia] quae *proposuit Jahnke, iam p Mombrtitus* || 207 felicibus] filiis *proposuit Jahnke* || 209 laio $f m Q b^{pc} O^{ac}$, lai $ME^1 \pi$ || 211 in argumento] *in codicibus deest* || 212–213 SI STAGNA ... POLYBO *scripsi pro SI BENE QVID M(ERVI) (u. 60) in ω et scholium* se increpat ... parricidii *ad locum restitui* || 214 condemnat oracula *seclussit Jahnke* || 215 consuluit π , contempsit $ME^1 m B$

220 'nec in bicipiti somniasse Parnasso
memini'.

64 POLYBO rex Phocidis fuit, qui Oedipum pro filio suo
aluit.

65 LONGAEVVM I(MPLICVI) R(EGEM) bene regem. hoc
225 enim solum parricidii tempore recognouit.

66–67 SI SPHINGOS I(NIQVAE) / C(ALLIDVS) A(MBAGES) T(E)
P(RAEMONSTRANTE) R(ESOLVI) callidus non ignarus: si
Sphingos uideor soluisse ambages, o Furia, ut bene de te
merito parricidae tuo incestum praemium dares.

230 **68–69** (SI DVLCES FVRIAS ET LAMENTABILE MATRIS) / CO-
NVBIVM (GAVISVS INI) concubitum matris dulces furias
dixit. et bene totum etiam quod ignarus admisit, imputat

220 somniasse Parnasso **QFψ** *Mombritius*, parnasso som-
niasse **ω** || **221** *post memini inser. item Lucanus <V 73>: 'unoque
iugo, Parnasse, latebas.'* **Mπ** || **225** recognouit **M**, re- *om.* **fE¹m**
Bπ || **227** si **E¹p** *Mombritius, om.* **MfmBπ** || **228** uideor soluisse
Mπ, soluisse uideor **fE¹mB** || **229** merito parricidae tuo *Linden-*
brog, parricide tuo merito **ω** | *post dares inser. dicta Sphinx, quod*
ita stringeret homines suis quaestionibus, ut se expedire non
possent – nam Graece Sphinx (corr. in σφίγγειν Qb Linden-
brog, sphyngin Mombritius) constringere dicitur uel uinculum
(uincere corr. Mombritius) – quod quasi omnium mentes suis
propositionibus ligaret. Sphinx monstrum erat alas et unguis ha-
bens in similitudinem Harpyiarum, quod insidens scopulo uiuae
imminenti insolubilia aenigmata transeuntibus praeponerat
(proponerat Q^cBOve Mombritius), quae cum soluere non pos-
sent, ex improviso ueniens alis et unguibus ad se in rupe (rupem
FpO *Mombritius) trahebat. cuius locutionis ambages Oedipodes*
sua calliditate soluit. quod factum beneficio Furiae imputat. (sic
π, *difficile legitur apud E¹B) E¹Bπ (partim ex Myth. Vat. II 143).*

Furiae, ut beneficiorum assiduitate suffulta tamquam suum sibi uindicet parricidam. GAVISVS I(NI) hic uis sceleris conscientia probatur admissi, quod tali conubio sit 235 gausus.

69–70 (NOCTEMQVE NEFANDAM) / SAEPE TVLI facile enim purgatur, quicquid semel uel casu committitur.

71–72 MOX AVIDVS P(OENAE) D(IGITIS) C(AEDENTIBVS) V(LTRO) / INCVBVI id est festinaui edere de me ipse suppli- 240 cium, ne ulterius tanta scelera celarem. nam cum caederent digiti, poenae magis quam mortis audus pronus incubui. nam desiderasse mortem hoc fuerat fugisse supplicium.

73–74 [EXAVDI S(I) D(IGNA) P(RECOR)] QVAEQVE IPSA 245 F(VRENTI) / (SVBICERES) id est quae tu suadere potuisti. Furiarum est enim semper suadere crudelia. ut Vergilius (Aen. VII 335): ‘tu potes unanimos a(rmare) i(n) p(roelia) f(ratres)’.

74–75 ORBVM V(ISV) R(EGNISQVE) C(ARENTEM) / N(ON) 250 R(EGERE) id est orbatum regnis et uisu non regere ut caecum.

76 QVOS GENVI Q(VOCVMQVE) T(ORO) licet sint de incesto progeniti.

79–80 (ET VIDET ISTA DEORVM) / IGNAVVS G(ENITOR) uel 255 cum sacrilegio optat audiri. ut Vergilius (Aen. II 326): ‘ferus omnia Iuppiter Argos’.

240 INCVBVI π, *om.* Mf || 245 EXAVDI ... P(RECOR) *seclusi* | QVAEQVE IPSA π, *om.* Mf || 246 FVRENTI *Jahnke*, S. φ, -EM ψ, *om.* Mf || 250 CARENTEM *Mombritius*, C. O, P. ω || 255 DEORVM *suppl. Schindel* || 257 omnia] -is *Vergilius*

80–81 TV SALTEM D(EBITA) V(INDEX) / (HVC ADES) ut Vergilius <Aen. XII 646–647>:

260

‘vos o mihi manes
este boni, quoniam s(uperis) a(uersa) u(oluntas)’.

81 HVC ADES E(T) T(OTOS) I(N) P(OENAM) O(RDIRE) N(EPO-
TES) ordire dispone. hoc est: persequere genus meum
omne usque ad nepotes. notandum sane quod totos pro
265 ‘omnibus’ dicit. cum numerum significare uolumus, ‘om-
nes’ dicimus, cum corpus, ‘totum’. usurpatue tamen
poeta posuit totos pro ‘omnibus’. ut Vergilius <Aen.
I 185>: ‘hos tota armenta s(ecuntur)’, et econtra pro ‘toto’
‘omne’ ut <Aen. II 750–751>:

270

‘omnemque reuerti
per Troiam’
atque <Aen. III 3>: ‘omnis humo fumat N(eptunia)
T(roia)’.

82–83 INDVE QUOD M(ADIDVM) T(ABO) (DIADEMA CRVEN-
275 TIS / VNGVIBVS ABRIPVI) indue liberis meis diadema, quod
ego Laio abripui cruore pollutum.

84 I MEDIA I(N) F(RATRES) signum est discordiae. ut Vergi-
lius <Aen. I 348>: ‘quos inter medius uenit furor’.

85 DISSILIANI multi ‘dissiciant’ legunt. est autem sensus:
280 aut ipsi filii germanitatem suam ferro dissipent aut ipsa
germanitas ferro dissipetur.

85–86 (DA) TARTAREI REGINA BARATHRI / (QVOD CVPIAM
VIDISSE NEFAS) Tartarus est profunditas inferorum, ba-
rathrum uero squaloris altitudo. dicit autem hoc: fac ut

264–273 notandum ... Troia *om.* f, *interpolatum iudicauit*
A. Klotz pp. 509–510; sed cf. omnibūs dicit || 278 medius] -os
M^{ac}f

tantum scelus filii audeant, quod optet etiam pater cae- 285
cus uidere.

87 MEA PIGNORA NOSCES quos ad facinora scelerum tam
pronos inuenies, ut meos filios esse non dubites.

88 SEVEROS tristes, ut Vergilius (Aen. VI 374): 'amnem-
que seuerum'. 290

89–90 (SEVEROS) / ADVERTIT V(VLTVS) bene uultus, non
'faciem' dixit. uultus enim mutatur ex animi qualitate, fa-
cies semper est simplex. INAMOENVM a quibusdam tapi-
nosis creditur, qui putant poetam 'squalidissimum' de-
buisse dicere. inamoenum ergo dixit, sine ulla 295
amoenitate, et est una pars orationis. ut Vergilius (Aen.
VI 438): 'tristisque palus inamabilis unda'.

90 RESOLVTAQVE V(ERTICE) C(RINES) ut Vergilius (Aen.
IV 509): 'crinis effusa sacerdos'.

91 SVLPHVREAS (... VNDAS) id est ardentes. nunquam sul- 300
phur defluit nisi de loco flagranti. sulphur enim terrae
ebullientis spuma est.

93 TRISTIBVS (EXSILVIT RIPIS) bene ad nefas: tristibus locis
exsiluit, quia habent etiam inferi[ora] loca amoena.

93–94 [DISCEDIT] INANE / V(VLGVS) umbrae quae solidis 305
corporibus carent.

95–96 ET CALIGANTES A(NIMARVM) E(XAMINE) C(AM-
POS) / (TAENARIAE LIMEN PETIT IRREMEABILE PORTAE) ob-
scuros campos illa petit, in quibus est turba animarum.

293 semper est] est semper **fm** || 297 unda] unde **mBφ** ||
304 inferi[ora] *corr.* π (inferiori **k**)

310 TAENARIAE LIMEN) Malea promuntorium est Laconicae
in cuius radicibus locum quendam profundum Taena-
rum uocant, in quo dicitur esse aditus inferorum. (LI-
MEN ...) IRREMEABILE eo quod ab inferis ad superos
mortalium nullus remeat naturaliter. ut Vergilius <Aen.
315 VI 128–129>:

‘sed reuocare gradum s(uperasque) e(uadere) a(d)
a(uras)

hoc <opus>, h(ic) l(abor) e(st)’.

97 SENSIT A(DESSE) D(IES) id est: Furiae aspectu turbatus
320 est. et deest ‘prope’, ut Vergilius [nimis poetice usque ad
<in>credibilia] <Aen. VIII 657>: “Galli per dumos ade-
rant a(rcemque) t(enebant)’. [deest ‘paene’, nam prope te-
nuerant.]

98 PROCVL A(RDVVS) A(TLAS) procul: longe est enim ni-
325 mis occasus a Thessalia, in quo Atlas est positus. Atlas,
Iapeti filius et Clymenae, cum hospitio non susciperet
Perseum, Iouis et Danaae filium, qui a Polydecte rege
missus fuerat ad Medusam Gorgonam occidendam, quam
Perseus Minerua monstrante interfecit, rediens, cum ab
330 Atlante Libyae finibus prohiberetur, monstrato Gorgonis
capite in montem eum mutauit. <HORRVIT> qui post-
quam Furiam uidit, territus est.

310 TAENARIAE *Ven. 1483 1490*, tenaree ω || 318 hoc opus hic
labor est] hoc h. l. e. **M**, h. h. l. ē. p. q. ae. a. s. **Q**, *om. mπ* (*om.*
ut ... est **f**) || 320–324 et deest ... tenuerant *post fecerat* (335) *in*
ω *ad locum restitui* || 320–321 nimis ... credibilia *in Mfm* (usque
ad **M**, ut **fm**), *om. E³Bπ Mombrtitus, seclisit Jahnke* || 321 <in>
credibilia *scripsi* || 322–323 deest ... tenuerant (= *Seru. Aen.*
VIII 657), *om. π, seclusi*; *ad DV BIA ... REMISIT (u. 99) refert Schin-*
del || 326 Clymenae] climene ω, -es **Q** *Mombrtitus* || 327 Danaae]
danae ω, -es *Mombrtitus* || 331 HORRVIT *inserui*

99 DUBIA [C(AELVM)] C(ERVICe) [R(EMISIT)] dubia ad timorem rettulit Furiae uenientis: quam dubiam metus fecerat.

335

101 NOTVM I(TER) carum, ut Vergilius (ecl. I 51): 'hic inter flumina nota'.

101–102 (NEQVE ENIM) VELOCIOR (VLLAS / ITQVE REDITQVE VIAS) ad assiduitatem rettulit ueniendi. nam nouitas itineris moras solet afferre erroris. <COGNATAQVE TARTARA> ad crimen pertinet Thebanorum, quorum pro suis Furia finibus utebatur. COGNATAQVE T(ARTARA) M(AVVL)T 'neque' bis accipiendum. hoc est: neque uelocior ... neque mauult. ut Vergilius (Aen. XII 541): 'nec misero clipei mora profuit aeris', id est nec ... clipei ... nec aeris. MAVVL)T nec magis uult habitare Tartara quam Thebas, postquam illic probauit parricidium et incestum libenter admissum.

103 CENTVM pro innumerabilibus posuit.

105–106 (QVALIS PER NVBILA PHOEBES) / ATRACIA R(VBET) A(RTE) C(OLOR) hoc est: qualis color est lunae deficientis arte magica. <ATRACIA ... ARTE arte> Atracis, qui fuit Thessaliae <rex> et pater Hippodamiae, quam Pirithous

333 C(AELVM), R(EMISIT) *seclussit Schindel* || **339** ad om. **fm** || **340** COGNATAQVE TARTARA *scripsi pro* ITQVE R(EDIT)Q(VE) *in* ω || **342** M(AVVL)T om. **Mf** || **351** C(OLOR)] L(LABOR) ω, *corr. A. Klotz pp. 492–493* || **351–352** hoc ... magica *post scientia* (355) *in* ω *ad locum restitui* || **352** ATRACIA ... ARTE *scripsi*, RVBET ARTE LABOR *inseruit Lindenbrog* | arte *inserui* (*iam Atracis ars Vnger*) | Atracis *Vnger*, -us **M**, -ias **fE**¹π, tracius **m** || **353** rex *inseruit Bode ad Myth. Vat. I 170 (= 167 Kulcsár)*, princeps *ante fuit Barth* | et pater *Bode*, pater et ω | Hippodamiae *ex Hygino 33 u. l. apud Lindenbrog Bode*, hippocratiae ω, Hippocratiae *Bode (ex -eae Barth)*

duxit uxorem, qui primus artem magicam apud Thessa-
 355 liam constituit. ergo Atracia <ars> est magica scientia.

108–109 QVO LONGA S(ITIS) M(ORBIQVE) F(AMES)Q(VE) / (ET
 POPVLIS MORS VNA VENIT) quasi in pestilentia nulla sit
 mortis discretio. ut Vergilius <georg. III 471–473>:

‘nec singula morbi
 360 corpora c(orripiunt), s(ed) t(ota) a(estiua) r(epente),
 s(pem)que g(regemque) s(imul) c(unctam)q(ue) a(b)
 o(rigine) g(entem)’.

trium ergo Furiarum tres memorat potestates: sitis,
 morbi, famesque. [ET POPVLIS MORS VNA VENIT] ut
 365 item Maro <Aen. XII 851–852>:

‘siquando letum horrificum morbosque deum rex
 molitur meritas aut bello territat urbes’.

109–110 RIGET HORRIDA TERGO / P(ALLA) riget dura est,
 horrida sordida. ut Vergilius <Aen. VI 555>: ‘palla suc-
 370 cincta cruenta’. <palla> amictum significat, ut idem
 Maro <Aen. VI 301>: ‘horridus ex humeris nodo dependet
 amictus’.

110 REDEVNT I(N) P(ECTORA) N(ODI) redeunt ad duplica-
 tionem rettulit alterius nodi.

375 **111** ATROPOS HOS A(TQVE) I(PSA) N(OVAT) P(ROSERPINA)
 C(VLTVS) ut ostenderet Furiarum ministerio et Fatorum de-
 creta compleri et Proserpinae uoluntatem. NOVAT novos
 retexendo facit.

354–355 Thessaliam *scripsi*, thraciam ω, Atraciam *Vnger* ||
 355 ars *inserui* || 363 sitis fπ, *om. MmB* (*om. sitis ... famesque*
E¹) || 364 ET ... VENIT *seclusi, post Jakobi* || 370 palla *inseruit Jahnke* ||
 371 horridus] sordidus *Vergilius* | ex *om. mAp* || 373 redeunt *om.*
fm || 376 *inser.* iusticiam *post ostenderet m, -a B*

112–113 TVM GEMINAS (QVATTI IRA MANVS) ut fratres utraque manu armaret. HAEC IGNE R(OGALI) / F(VLGVRAT) 380 (HAEC VIVO MANVS AERA VERBERAT HYDRO) ut Vergilius <Aen. VI 570–572>:

‘continuo sontes ultrix succincta f(lagello)

T(isiphone) q(uatit) i(nsultans) t(oruosque) s(inistra)
i(ntentans) a(ngues)’. 385

114 VT STETIT postquam stetit. PLVRIMVS longus. ut Vergilius <georg. III 52>: ‘plurima ceruix’. ARCE altitudine siue cacumine. CITHAERON mons Baccho sacer, ut Maro <Aen. IV 302–303>:

‘Baccho 390

orgia n(octurnusque) u(ocat) c(lamore) Cithaeron’.

115 CRINE V(IRENTI) uenenato siue anguibus texto, qui dicuntur sibilare. ut Vergilius <Aen. VII 447>: ‘tot Erinys sibilat hydrys’.

116–117 VNDE OMNIS A(CHAEI) / O(RA) M(ARIS) L(ATE) (PE- 395 LOPEAQVE REGNA RESVLTA)NT) sicut Vergilius <Aen. VII 514–515>:

‘Tartaream intendit uocem, q(ua) p(rotinus) o(mne)
i(ntremuit) nemus e(t) s(iluae) i(nsonuere) profun-
dae’. 400

PELOPEAQVE R(EGNA) [R(ESVLTA)NT] regna Peloponnesum dicit et Argos. ut Vergilius <Aen. II 193–194>:

‘magno Pelopea ad m(oenia) b(ello)
u(enturam)’.

381 HAEC ... HYDRO *suppl.* Fp *Mombriti*us || **383** succincta] ac-Vergilius || **388** Baccho] -i Mm A || **392** qui E¹BO *Vnger*, quia Mmπ || **401** RESVLTA)NT *seclusi* | Peloponnesum fQG(Ove)k *Mombriti*us, -ia M² *Vnger*, -ium E¹mπ || **404** u(enturam)] *abbr.* MfQ, *om.* m, -os π

405 **118** AVDIIT ET M(EDIVS) C(AELI) P(ARNASSVS) bene me-
dius, quia umbilicus terrae Parnassus dicitur. nam cum
Iuppiter medium mundi locum uellet agnoscere, ex ortu
atque occasu duas aquilas dimisisse fertur, quae pari uo-
latu lapsae in Parnassi uertice consederunt. uel quod ca-
410 tacylsmi tempore terrae fuerat discrimen et astris. ut
Lucanus (V 75–76):

‘hoc solum fluctu terras mergente cacumen
e(micuit) p(ontoque) f(uit) d(iscrimen) e(t) a(stris)’.

118–119 ASPER / EVROTAS asper, quod bello acres pro-
415 creet uiros, uel propter *μαστίγων*, quibus uirtuti est in
sacris caedi uerberibus sine corporis motu. Eurotas au-
tem fluuius est Lacedaemoniae.

119–120 DVBIAMQUE I(VGO) (FRAGOR IMPVLIT OETEN / IN
LATVS) dubiam Oeten dixit, quia inter Thessaliam et
420 Thraciam hic mons interiacet, ut, cuius esse uideatur, in-
certum sit. IMPVLIT hyperbole. quasi casuram impulit ac
dubiam fecit.

120 ET GEMINIS V(IX) F(LVCTIBVS) O(BSTITIT) I(STHMOS)
Cenchreis et Lechaeo, inter quos angusto tractu in mare
425 terra porrigitur, quam Isthmon poeta significat. huic
contrarius *πορθμός*, quod Latine ‘fretum’ dicitur, inter ui-
cinas terras angustum mare. unde Vergilius (Aen.
III 127): ‘et crebris legimus freta concita t(erris)’.

415 *μαστίγων* *Lindenbrog*, martigos in ω || 417 Lacedaemo-
niae ME¹, laconie fmBπ *Mombritius* || 424 Cenchreis et Le-
chaeo *scripsi* (iam Cenchreis et Lechaei *Jahnke*, ex sinu Cench-
rei et Lechaei *Vnger*), cencherei silethei ω || 426 *πορθμός*
prothinus ω, porthmos *corr. Mombritius*